

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ผลของวิธีสอนแบบอุปนัยที่มีต่อความมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการคิดแบบอุปนัย
วิธีการสอนแบบอุปนัย
2. ความมีวิจารณญาณ
การฟังอย่างมีวิจารณญาณ
การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
ลักษณะของผู้มีวิจารณญาณในการอ่าน
3. ขอบข่ายและโครงสร้าง เนื้อหากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
แนวการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
4. ข่าวนและเหตุการณ์
องค์ประกอบของข่าว
แหล่งข่าวและเหตุการณ์
จุดประสงค์ของการสอนข่าวและเหตุการณ์
กระบวนการเรียนการสอนข่าวและเหตุการณ์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
งานวิจัยในประเทศ
งานวิจัยในต่างประเทศ

ธรรมชาติของวิชาแต่ละวิชานั้นแตกต่างกันไปตามโครงสร้าง จุดประสงค์และ
เนื้อหาที่วางไว้เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งผลของการเรียนรู้จะบรรลุเป้าหมาย
เพียงใดขึ้นอยู่กับวิธีการสอนของครู วิธีการสอนที่ใช้ในปัจจุบันมีหลายวิธีดังที่ กาญจนา
เกียรติประวัติ (2525) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. การสอนแบบอภิปราย
2. การสอนแบบอุปนัย
3. การสอนแบบนิรนัย
4. การสอนแบบสืบสวนสอบสวน
5. การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้
6. การสอนแบบแก้ปัญหา
7. การสอนแบบศึกษารณีเฉพาะราย
8. การสอนแบบโครงการ
9. การสอนแบบปฏิบัติการ
10. การสอนแบบสาธิต
11. การสอนโดยใช้บทบาทสมมติและสถานการณ์จำลอง
12. การสอนแบบบูรณาการ
13. การศึกษานอกสถานที่

จากวิธีการสอนที่กล่าวมาแล้ว วิธีการสอนแบบอุปนัย (Inductive Method) เป็นวิธีการสอนที่แตกต่างจากวิธีอื่น ในประเด็นของการนำเสนอเนื้อหา เป็นการสอนให้นักเรียนเรียนรู้ส่วนย่อยหรือตัวอย่าง นำไปสรุปเป็นส่วนรวมอันเป็นกฎเกณฑ์หรือหลักการต่าง ๆ โดยครูเป็นผู้แสดงตัวอย่างของจริงที่เห็นทั่ว ๆ ไปให้นักเรียนสังเกต วิธีสอนนี้เน้นนักเรียนเป็นสำคัญคือ การรู้จัก การสังเกต สรุป คิดค้นอย่างมีเหตุผล (นวรรตน์ ศิริโชติ, 2521)

รูปแบบการคิดแบบอุปนัย

ฮิลดา ทาบ่า (Hilda Taba, 1966) ได้กำหนดรูปแบบการคิดแบบอุปนัย (Inductive thinking) เป็นขั้นตอนดังนี้

1. การสร้างสิ่งก้ำป (Concept Formation)
  - 1.1 การหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา
  - 1.2 จัดกลุ่มข้อมูลที่เหมือนกันตามหลัก คุณลักษณะคล้ายกัน
  - 1.3 แยกข้อมูลเป็นกลุ่มว่ากลุ่มไหนเป็นอย่างไ

2. การแปลข้อมูล (Interpretation of data)

2.1 การหาความแตกต่าง

2.2 การหาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผล

2.3 การสรุปโดยกล่าวอ้าง

3. หลักของการนำไปใช้ (Application of Principles)

3.1 ให้นักเรียนทำนายผลที่ติดตามมา นั่นคือการตั้งสมมุติฐาน

3.2 ให้นักเรียนหาเหตุผลมาสนับสนุนสมมุติฐานที่ตั้งขึ้น

3.4 ทบทวนสิ่งที่คาดเดาว่าเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด โดยใช้ตรรกวิทยา

หรือความรู้จริงมาพิจารณาประกอบ

วิธีการสอนแบบอุปนัย

จากรูปแบบแนวความคิดแบบอุปนัยของ ฮิลตา ทาบา ได้ดัดแปลงมาเป็นรูปแบบการสอนแบบอุปนัย นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของวิธีการสอนแบบอุปนัย ดังต่อไปนี้
 วิเศษ บรรจง (2518) กล่าวว่า วิธีการสอนแบบอุปนัย (Inductive Method) เป็นการสอนที่ครูได้อธิบายจากของจริงและสิ่งที่มองเห็นทั่ว ๆ ไป แล้วสรุปเป็นกฎเกณฑ์ขึ้น
 ชูชาติ เขิงฉลาด (2521) กล่าวถึงวิธีการสอนแบบอุปนัย (Inductive Method) หมายถึง การสอนที่ให้นักเรียนรู้ส่วนย่อยไปหาส่วนรวม หรือสอนจากตัวอย่างแล้วสรุปเป็นกฎเกณฑ์

สุชา จันทน์เอม (2521) ได้ให้ความหมายของการเรียนแบบอุปนัยไว้ว่าเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ได้มาจากหลักเกณฑ์หรือทฤษฎีต่าง ๆ นั้นเอง หลักสำคัญของวิธีนี้คือ ถ้าทุกสิ่งในประเภทเดียวกันเป็นจริงแล้ว สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อยู่ในประเภคนั้นย่อมเป็นจริงด้วย ซึ่งนับเป็นหลักที่อ้างเหตุผลนั่นเอง

ทองทิพย์ วรรณพัฒน์ และคณะ (2522) ได้กล่าวว่าวิธีการสอนแบบอุปนัยเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยกรีก และมีวิวัฒนาการปรับปรุงดัดแปลงให้เข้ากับหลักการสอนต่าง ๆ วิธีการสอนแบบนี้จะสอนให้นักเรียนรู้ส่วนย่อยไปหาส่วนรวม หรือจากตัวอย่างแล้วสรุปเป็นกฎเกณฑ์หรือหลักทั่วไป ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นวิธีการค้นคว้านั่นเอง

ลูว์สัน มุทธเมธา (2523) ได้ให้ความหมายของวิธีสอนแบบอุปนัยไว้ว่า เป็นวิธีสอนที่มุ่งให้นักเรียนได้ฝึกหัดสังเกต พิจารณาคิดหาเหตุผลและสรุปหลักการต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมเพื่อนำสรุปด้วยตนเอง

กาญจนา เกียรติประวัติ (2525) ได้ให้ความหมายของวิธีสอนแบบอุปนัยไว้ว่าเป็นการสอนจากรายละเอียดปลีกย่อยไปหากฎเกณฑ์ โดยให้ตัวอย่างต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนสังเกตเปรียบเทียบ สรุปความคล้ายคลึงของส่วนประกอบในตัวอย่าง

อัญชลี แจ่มเจริญ และคณะ (2526) ได้กล่าวว่าวิธีสอนแบบอุปนัยเป็นวิธีสอนที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากส่วนย่อยไปหาส่วนรวม เป็นการสอนด้วยการให้ตัวอย่าง ครูกับนักเรียนร่วมกันสรุปเป็นกฎเกณฑ์ วิธีนี้จะช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบกฎเกณฑ์ที่รูมาของกฎเกณฑ์และแนวคิด แต่เป็นวิธีที่ต้องใช้เวลาในการสอนมาก

สุมานัน รุ่งเรืองธรรม (2526) ได้ให้ความหมายของวิธีสอนแบบอุปนัยไว้ว่าเป็นวิธีสอนที่ยึดหลักให้นักเรียนรู้ส่วนย่อยไปหาส่วนรวม หรือสอนจากตัวอย่างแล้วสรุปเป็นกฎเกณฑ์หรือหลักทั่วไป วิธีสอนแบบอุปนัยนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นวิธีค้นคว้านั่นเอง

ฉวีวรรณ กิยาวงค์ (2527) กล่าวถึงวิธีสอนแบบอุปนัยว่าเป็นวิธีการสอนแบบแก้ปัญหาจากตัวอย่างไปหาข้อสรุปกฎเกณฑ์ หลักการ หรือข้อเท็จจริง เป็นวิธีสอนจากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่หรือส่วนรวม

กูด (Good, 1973) ได้ให้ความหมายของวิธีสอนแบบอุปนัยไว้ว่า วิธีนี้ใช้หลักการเสนอตัวอย่างเฉพาะหลาย ๆ ตัวอย่างให้มากพอแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนนำมาขบคิดรวบรวมเป็นกฎเกณฑ์ หรือข้อเท็จจริงขึ้นมา ในการสอนนี้เป็นขบวนการที่มีการเสนอตัวอย่างหลายตัวอย่างก่อนแล้วจึงสรุปเป็นกฎเกณฑ์

เอ็กเกน (Eggen, 1979) ได้ให้ความหมายของวิธีสอนแบบอุปนัยไว้ว่าเป็นวิธีสอนที่ครูจะบรรยายข้อมูลต่าง ๆ แล้วให้นักเรียนซักถามและสังเกตลักษณะต่าง ๆ ของข้อมูลเหล่านั้นเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับข้อมูลอื่น ๆ ซึ่งจะได้นำไปสรุปเป็นความคิดรวบยอด โดยมีครุมีหน้าที่ต้องเตรียมตัวอย่างที่จะใช้ในการสอน ซึ่งจะ เป็นข้อมูลให้นักเรียนสามารถสร้างความคิดรวบยอดได้อย่างถูกต้อง โดยยึดแนวคิดของกูด (Good, Carter v., 1973) ที่ใช้หลักการเสนอตัวอย่างมากพอให้แกผู้เรียน แล้วผู้เรียนนำมาขบคิด รวบรวมเป็นหลักเกณฑ์หรือข้อเท็จจริงขึ้นมาให้ได้

จะเห็นได้ว่าการสอนแบบอุปนัยเป็นการสอนจากส่วนย่อยไปหาส่วนรวม ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์โดยจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบการแก้ปัญหา หรือบรรยายข้อมูล แล้วให้นักเรียนเป็นผู้ค้นคว้า ลังเกต และซักถามเพื่อที่จะสรุปเป็นกฎเกณฑ์ การสอนแบบอุปนัยจะทำให้ผู้เรียนเป็นคนช่างคิดและสังเกต รู้จักการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง คิดหาเหตุผลมาประกอบเรื่องหรือสิ่งที่ได้ประสบต่าง ๆ เพื่อประกอบการพิจารณาในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ตลอดจนรู้จักคิดแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

การสอนแบบอุปนัยประกอบด้วยขั้นตอนตามแนวคิดของนักการศึกษา ดังนี้

เอ็กเกน (Eggen, 1979) ได้เสนอขั้นตอนของวิธีสอนแบบอุปนัยไว้ 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นวางแผน ขั้นนี้เป็นขั้นของการกำหนดจุดประสงค์ของการเรียน หรือกำหนดแนวทางในการเรียน ตลอดจนถึงการจัดการเตรียมตัวอย่างและอุปกรณ์ที่จะใช้ในการเรียนการสอน

2. ขั้นดำเนินการสอน ในขั้นดำเนินการสอนนี้ยังได้จัดแบ่งกระบวนการสอน และการจัดกิจกรรมการสอนออกเป็น 3 ขั้น ตามลำดับดังนี้

2.1 ขั้นเสนอตัวอย่าง ครูเสนอตัวอย่างที่หนึ่งให้นักเรียนดูพร้อมกับตั้งคำถาม เพื่อให้นักเรียนสังเกตลักษณะและคุณสมบัติของตัวอย่างที่แสดงให้ดู เมื่อนักเรียนได้สังเกตพบลักษณะและคุณสมบัติของตัวอย่างแล้ว ครูจะแสดงตัวอย่างที่สองพร้อมกับตั้งคำถาม เพื่อให้นักเรียนได้สังเกตลักษณะและคุณสมบัติที่สอง และเปรียบเทียบกับตัวอย่างที่หนึ่งว่าสิ่งใดเหมือนกันบ้าง เมื่อนักเรียนค้นพบลักษณะที่เหมือนกันได้แล้ว ครูแสดงตัวอย่างที่สามและที่สี่ต่อไปเพื่อให้นักเรียนได้เปรียบเทียบกับตัวอย่างที่สอง จนนักเรียนสามารถสร้างมโนทัศน์ได้

2.3 ขั้นสรุป ในขั้นนี้นักเรียนจะนำเอาลักษณะร่วมของแต่ละตัวอย่างมาสรุปเป็นความหมายของมโนทัศน์ด้วยตัวของนักเรียนเอง

2.4 ขั้นเสริมตัวอย่าง ในขั้นนี้เป็นการฝึกให้นักเรียนเกิดทักษะในการสร้างมโนทัศน์ ครูอาจแสดงตัวอย่างอีกสองหรือสามอย่างเพื่อใช้ฝึกหัด จัดกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งให้เหตุผลในการจัดนั้นไว้ด้วย

3. ขั้นประเมินผล ในขั้นนี้ครูอาจจะให้นักเรียนทำแบบทดสอบที่เตรียมไว้เพื่อประเมินว่านักเรียนได้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

สำหรับขั้นตอนของวิธีสอนแบบอุปนัยนั้น กาญจนนา เกียรติประวัตติ (2525) ได้เสนอขั้นตอนของการสอนแบบอุปนัยไว้ 5 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นเตรียม (Preparation) คือการใช้ทักษะเตรียมตัวผู้เรียนนั่นเอง ข้อสำคัญจุดประสงค์ของการเรียนจะต้องชัดเจน และอาจเสนอในรูปของปัญหาที่รัดกุม
2. ขั้นแสดง (Presentation) คือการให้ตัวอย่างต่าง ๆ แก่ผู้เรียนอย่างน้อย 3 ตัวอย่าง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบสรุปกฎเกณฑ์ได้
3. ขั้นเปรียบเทียบและค้นหา (Comparision and Abstraction) คือการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสพิจารณาความคล้ายคลึงกับขององค์ประกอบในตัวอย่าง เพื่อเตรียมสรุปกฎเกณฑ์
4. ขั้นสรุปกฎเกณฑ์ (Generalization) คือการนำข้อสังเกตต่าง ๆ จากตัวอย่างมาสรุปเป็นหลักการด้วยตัวผู้เรียนไม่ใช่ตัวครู
5. ขั้นนำไปใช้ (Application) คือขั้นทดสอบความเข้าใจของผู้เรียนจากหลักการที่ได้พัฒนาขึ้นโดยให้ผู้เรียนนำหลักการไปใช้ในการแก้ปัญหา หรือทำแบบฝึกหัด เพราะการรู้แจ้งในหลักการ หมายถึงสามารถนำไปใช้ได้ด้วย

ลูมานิน รุ่งเรืองธรรม (2526) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการสอนแบบอุปนัยไว้ 5 ขั้นตอนดังนี้

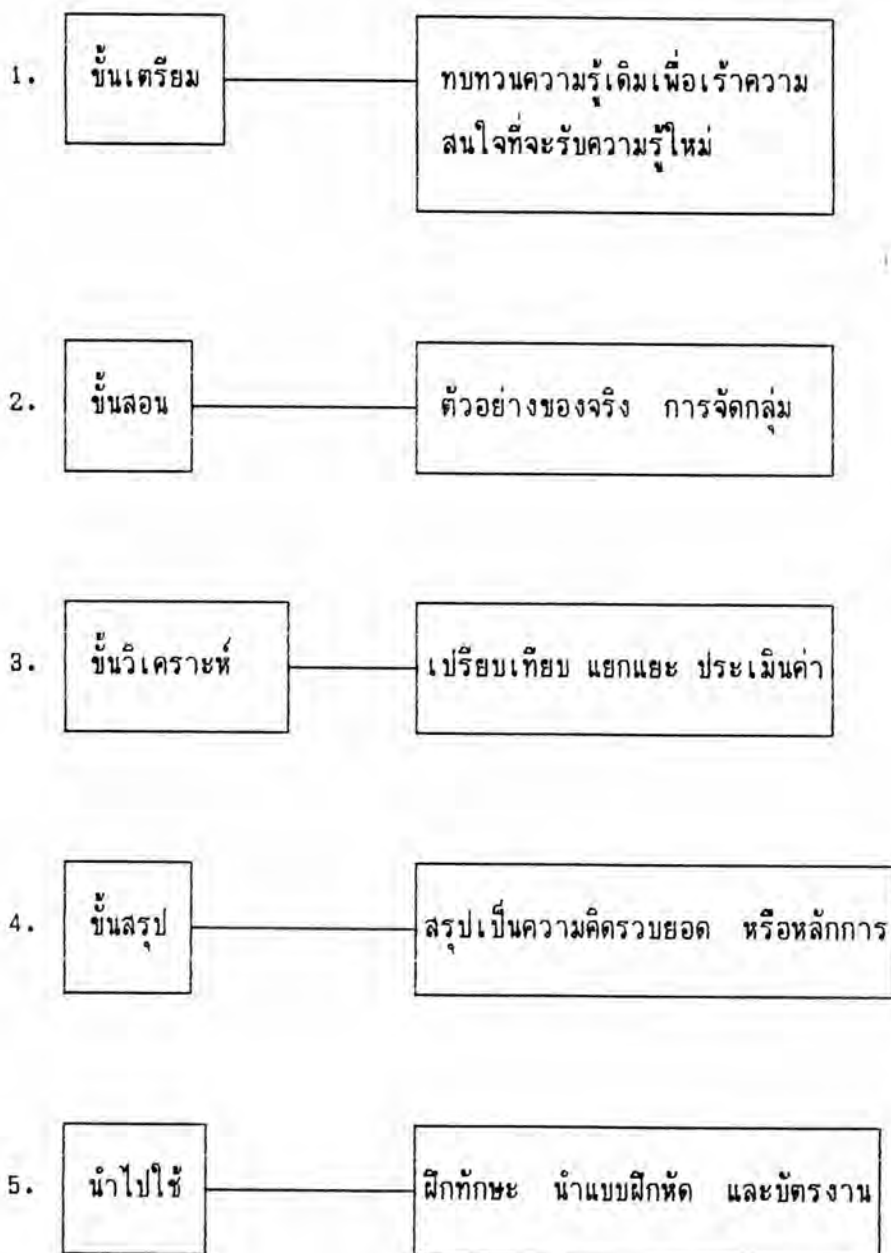
1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการปูพื้นฐานและเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนก่อน
2. ขั้นสอน ครูจะให้ตัวอย่างแก่นักเรียนหลายตัวอย่างจนมากพอที่นักเรียนจะสังเกตพิจารณาหาข้อสรุปได้
3. ขั้นวิเคราะห์ จากการสังเกตตัวอย่างนักเรียนก็จะสามารถเปรียบเทียบแยกแยะข้อแตกต่าง และมองเห็นความสัมพันธ์ของรายละเอียดที่เหมือนกัน จนสามารถนำไปสู่ข้อสรุป
4. ขั้นสรุป เป็นการสรุปส่วนสำคัญจากตัวอย่างต่าง ๆ เป็นนิยามกฎเกณฑ์หรือสูตรได้
5. ขั้นนำไปใช้ ครูจะทดสอบความเข้าใจของนักเรียนว่าสามารถที่จะนำไปใช้ในการทำแบบฝึกหัดอื่น ๆ หรือแก้ปัญหาอื่น ๆ ในสถานการณ์ที่คล้ายกันได้หรือไม่

ฉวีวรรณ กินวงศ์ (2527) ได้เสนอขั้นตอนของวิธีสอนแบบอุปนัยไว้ 5 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นเตรียม (Preparation) เป็นขั้นเตรียมสิ่งต่าง ๆ ก่อนที่จะสอนคือ ทบทวนความรู้เดิมของนักเรียน จุดใจนักเรียนโดยวิธีการต่าง ๆ อธิบายความหมายในรูปปัญหา
2. ขั้นสอน (Presentation) สอนความรู้ใหม่และได้ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ
3. ขั้นเปรียบเทียบและรวบรวม (Comparision and Abstraction) เปรียบเทียบความรู้และความรู้ใหม่ และนำมาวิเคราะห์รวบรวมข้อมูล
4. ขั้นสรุป (Generalizstion) เป็นการสรุปข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ เป็นกฎเกณฑ์
5. ขั้นนำไปใช้ (Application) นำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

สรุปขั้นตอนการสอนแบบอุปนัยได้ดังต่อไปนี้
แผนภูมิแสดงขั้นตอนการสอนแบบอุปนัย

วิธีสอนแบบอุปนัย (Inductive Method) นับเป็นวิธีการสอนที่สำคัญและยังคงใช้ประโยชน์ได้ดีในปัจจุบัน ซึ่งยึดหลักสำคัญของวิธีการสอนคือ ให้ผู้เรียนได้คิด สังเกต พิจารณา สรุปหลักการต่าง ๆ จากสิ่งที่เรียน หรือสิ่งแวดล้อมของตน นอกจากนั้นยังฝึกให้ผู้เรียนช่างคิดช่างสังเกต รู้จักเหตุผลสรุปด้วยตนเอง

ขั้นตอนในการใช้วิธีสอนแบบอุปนัย

1. ผู้สอนต้องมีจุดหมายชัดเจนในเรื่องที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ต้องการให้ผู้เรียนรู้จักหรือหลักการอะไร
  2. จัดลำดับขั้นตอนของกระบวนการสอนให้สัมพันธ์ต่อเนื่องกัน เพราะผู้เรียนต้องสังเกต พิจารณา คิดหาเหตุผลต่อเนื่องสัมพันธ์กัน จึงสามารถสรุปเรื่องที่เรียนได้ การจัดขั้นตอนกลับสนทำให้ผู้เรียนไขว่เขว ไม่สามารถสรุปทำความเข้าใจได้ชัดเจน
  3. ผู้สอนต้องเตรียมอุปกรณ์การสอน หรือเรื่องราวเปรียบเทียบต่าง ๆ ให้พร้อมและวางแผนใช้อุปกรณ์การสอน หรือเรื่องราวต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับข้อ 2
  4. การสอนด้วยวิธีอุปนัยให้ได้ผลดีควรใช้เทคนิคการถาม ประกอบด้วยการซักถามผู้เรียนด้วยเทคนิคการถามที่ถูกต้อง ในช่วงระยะที่เหมาะสม จะช่วยให้การสังเกต และการสรุปของผู้เรียนได้ดี
  5. ให้ผู้เรียนสรุปสิ่งที่นักเรียนสังเกตและคิดด้วยตนเอง ครูไม่ควรสรุปให้ผู้เรียนเสียเอง
  6. ตอนใดตอนหนึ่งที่ผู้เรียนเข้าใจไม่ถูกต้อง ครูควรใช้วิธีการถามให้ผู้เรียนคิดหรือสังเกตตรงจุดนั้นใหม่ เพื่อเข้าใจให้ถูกต้อง
  7. ครูจะต้องมีความอดทนเพียงพอ ไม่รีบร้อนมุ่งอธิบายเสียเอง แทนการให้นักเรียนคิด สังเกต พิจารณาหาเหตุผล เพราะจะทำให้นักเรียนเป็นคนไม่สังเกต ไม่คิดได้แต่คอยรับสิ่งที่ผู้อื่นบอกให้ เชื่อมากกว่าฝึกให้คิด
  8. ให้ผู้เรียนได้ใช้กฎหรือหลักการต่าง ๆ นั้น กับปัญหาต่าง ๆ ต่อไป
- (ลวัญ มุทเมธา, 2523)

ประโยชน์ของการสอนแบบอุปนัย

1. วิชาที่สอนตามวิธีนี้จะทำให้นักเรียนเข้าใจทะลุปรุโปร่ง และจำได้นาน
2. นักเรียนเข้าใจวิธีที่จะแก้ปัญหาในทางรูปธรรมได้ภายหลัง
3. ทำให้นักเรียนเป็นคนช่างคิดช่างสังเกต
4. ทำให้นักเรียนเป็นคนคิดหาเหตุผลไม่เขื่ออะไรง่าย ๆ
5. นักเรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
6. นักเรียนได้ฝึกหัดคิดอย่างเป็นระบบตามหลักวิทยาศาสตร์ และหลักตรรกศาสตร์
7. นักเรียนได้รู้จักวิธีการทำงานได้ถูกต้อง

วิธีการสอนใด ๆ ก็ตามไม่สามารถประหลับความสำเร็จได้ถ้าขาด "ครู" ดังนั้นบทบาทของครูผู้สอนแบบอุปนัยจะต้องมีคุณสมบัติคือ

1. ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจวิธีสอนแบบอุปนัยดี จึงจะสอนได้ผล พร้อมทั้งจะต้องรู้จักนำวิธีการอื่นมาประกอบอย่างเหมาะสมด้วย
2. ครูจะต้องวางแผนขั้นตอนต่าง ๆ ในการสอนไว้อย่างดี พร้อมทั้งเตรียมอุปกรณ์การสอนและตัวอย่างประกอบด้วย
3. ครูควรทำให้นักเรียนได้เรียนรู้จากตัวอย่างหรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการสังเกต ทดลอง และเปรียบเทียบ
4. ครูควรเป็นผู้กำกับการแสดง มิใช่ผู้แสดง
5. ครูควรเลือกบทเรียนที่เหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถของนักเรียน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการคิดแบบอุปนัยต่อไป

ในการจัดการเรียนการสอนแบบอุปนัยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาเพื่อเติมเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็กของ Piaget ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดของเพียเจต์ (Piaget)

เพียเจต์ นักจิตวิทยาชาวสวิสเป็นผู้เสนอผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาทางความคิดของเด็ก เขาได้ทำการศึกษาโดยละเอียดเป็นเวลาหลายปีจนกระทั่งตั้งเป็นทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาขึ้น

สารสำคัญของทฤษฎีพัฒนาทางสติปัญญาของเพียเจต์ คือ มีการจัดชั้นพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดตามชั้นอายุ ได้แบ่งชั้นพัฒนาการทางความคิดออกเป็น 4 ชั้นดังนี้

1. ชั้นรับรู้ความรู้สึกจากประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Period) พัฒนาการขั้นนี้จะเริ่มตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 2 ปี เป็นขั้นที่เด็กใช้อวัยวะทางกายสำรวจสิ่งแวดล้อม ทำให้เด็กเริ่มสร้างแบบแผนของความคิดที่เป็นของตนเอง อันเป็นผลเนื่องมาจากที่ได้เรียนรู้การที่เพียเจต์ ศึกษาเด็กเป็นเวลานานทำให้พบว่าพัฒนาการทางความคิดของเด็ก เริ่มขึ้นเมื่อกลไกของอวัยวะต่าง ๆ มีปฏิกิริยาตอบสนอง เกิดการเคลื่อนไหว และการเคลื่อนไหวในทิศทางเดียว ด้วยวิธีทางนี้เองก่อให้เกิดแนวคิด (Concept) ซึ่งจะกลายมาเป็นแบบแผนของการคิดเฉพาะประจำตัวของเขาต่อไป

2. ชั้นก่อนการปฏิบัติการ หรือเริ่มใช้ความคิด (Pre-operational Period) เป็นพัฒนาการในช่วง 2 ปีถึง 7 ปี ในขั้นนี้เด็กเริ่มปะทะสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุและสังคมเริ่มเข้าใจสัญลักษณ์ต่าง ๆ รู้จักการคิดด้วยการหยั่งรู้ (Inductive thinking) มีพัฒนาการทางภาษาและแนวคิดอย่างรวดเร็ว

3. ชั้นปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรม (Concrete Operational Period) เป็นพัฒนาการในช่วงอายุ 7 ปี ถึง 11 ปี เด็กจะเริ่มคิดแบบใช้เหตุผลอย่างถูกต้องตามหลักตรรกวิทยาเชิงคณิตศาสตร์ (Logical Mathematics) ได้ เด็กจะเข้าใจในเรื่องของความทรงไว้ (Conservation) เกิดแนวคิดอื่น ๆ ที่ซับซ้อนขึ้นตามลำดับ และเป็นพื้นฐานของขั้นการคิดตามแผนทางตรรกวิทยา

4. ชั้นปฏิบัติการปกติหรือการคิดตามแบบแผนทางตรรกวิทยา (Formal Operational) เป็นขั้นสุดท้ายของพัฒนาการทางความคิดความเข้าใจ ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 11 ปี ถึง 15 ปี ในขั้นนี้โครงสร้างของความคิดความเข้าใจของเด็กพัฒนาการถึงขีดสูงสุด เด็กสามารถใช้ตรรกวิทยาแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ลักษณะพัฒนาการทางความคิดทางตรรกวิทยาเป็นการใช้ความคิดด้านนามธรรมในสิ่งแวดล้อมที่มีความเจริญทางวัฒนธรรม ปฏิบัติการทางความคิดจะสมบูรณ์เมื่ออายุประมาณ 14 หรือ 15 ปี ปฏิบัติการนี้คือความสามารถในการเชื่อมประพจน์ (Proposition) 2 ประพจน์ เข้าด้วยกัน ได้ประพจน์ใหม่ที่ถูกต้องตามหลักตรรกวิทยาซึ่งเป็นความสามารถในการคิดแบบอนุมาน (Deductive) การคิดแบบนี้มาที่หลังการคิดแบบอุปมาน (Inductive) (สรวงศ์ โค้วตระกูล, 2533)

พรณี ช. เจนจิต (2528) ได้กล่าวถึงคำอธิบายของเพียเจต์ว่า เด็กวัยประถมปลายเป็นวัยที่สามารถคำนึงถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น และสามารถใช้ภาษาติดต่อกับผู้อื่นได้ และเขาเชื่อว่าในวัยนี้โดยเฉพาะชั้น ป. 5 และ ป. 6 เด็กจะเริ่มเปลี่ยนจากขั้น Concrete Operations มาเป็น Formal Operations เมื่อเด็กมาถึงขั้น Formal Operations แล้วเด็กจะสามารถสร้างทฤษฎีและตั้งสมมุติฐานอย่างมีเหตุผล (Logical deduction) เกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องมีประสบการณ์มาก่อน ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาที่เป็นนามธรรมได้ มีวิจารณญาณในการดูความคล้ายคลึง และความแตกต่างกัน เขาสามารถคิดย้อนกลับ (reversibility) และคิดได้หลายอย่าง (Decentralization) นอกจากนั้นเขายังสามารถคิดแก้ปัญหาใหม่ ๆ ได้ โดยที่สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งเหล่านั้นด้วยตนเอง

ความมีวิจารณญาณ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525) ได้ให้ความหมายของวิจารณญาณไว้ว่า หมายถึงปัญญาที่สามารถรู้หรือให้เหตุผลที่ถูกต้อง

สุชะปะนีย์ นาคกรทรพ และประภาศรี สีหอำไพ (2520) กล่าวว่า วิจารณญาณคือ การใช้สติปัญญาสันนิษฐานเหตุผล เลือกคิด เลือกเชื่อ โดยใช้ความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของตน ช่วยตรึงร่องพิจารณาถ้อยคำหรือหาเหตุผลจากข้อเท็จจริง

ดังนั้นความหมายของวิจารณญาณ คือ การรู้จักใช้ปัญญาหาเหตุผลที่ถูกต้องมาประกอบการตัดสินใจ การมีวิจารณญาณต่อสิ่งใด หมายถึงการใช้ความรู้ ความคิด ทำความเข้าใจกับสิ่งนั้น โดยใช้เหตุผลและประสบการณ์ของตนเป็นเครื่องช่วยเสริม

วิจารณญาณเป็นกระบวนการของการประเมินหรือวิเคราะห์สิ่งที่ได้อ่านหรือได้ฟัง ในด้านความสมเหตุสมผล และพิจารณาว่าผู้เขียนหรือผู้พูดใช้อารมณ์ของตนเข้ามาเกี่ยวข้องหรือไม่ โดยเป็นพฤติกรรมขั้นสูงสุดของความเข้าใจความหมาย สามารถแปลหรือตีความในสิ่งผู้พูดหรือผู้เขียนไม่ได้บ่งไว้ สามารถโต้แย้งเรื่องราวต่าง ๆ ได้ สามารถพิจารณาจุดประสงค์ของผู้พูดหรือผู้เขียนเรื่องนั้น ๆ ดังนั้นคนที่มีวิจารณญาณในการอ่านและการฟังได้ จะต้องมีความวิจารณญาณในการคิดเสียก่อน จึงจะสามารถเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน (Anderson, 1944 อ้างถึงใน เสน่ห์ คิริสวัสดิ์, 2526) ซึ่งวิจารณญาณในการคิดจะ

ต้องประกอบด้วย การสังเกต การอธิบาย การรับฟัง การเชื่อมโยงความลึมนัย
การวิจารณ์ และการสรุป (สำนักการศึกษา, 2534)

วิจารณ์อย่างเป็นกระบวนการของการใช้สติปัญญา แปลความ ตีความ ประเมิน
วิเคราะห์สิ่งที่ได้อ่านหรือได้ฟัง เพื่อให้สามารถรู้หรือให้เหตุผลที่ถูกต้อง โดยอาศัยหลัก
การต่าง ๆ เช่น

1. พิจารณาว่าผู้พูดหรือผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายในการพูดหรือการเขียนอย่างไร
  2. เรื่องราวที่ได้อ่านหรือได้ฟังนั้นให้ประโยชน์ แก่คิด ก่อให้เกิดความเจริญ
งอกงามหรือความคิดสร้างสรรค์อย่างไร
  3. เรื่องราวที่ได้อ่านหรือได้ฟังมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด
  4. เรื่องราวนั้นเชื่อถือได้หรือไม่
  5. ผู้พูดหรือผู้เขียนมีความจริงใจเพียงใด
  6. ผู้พูดหรือผู้เขียนมีวิธีการเสนอข้อความหรือเสนอความคิดอย่างไร
- (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2530)

การมีวิวิจารณ์ต้องรู้จักคิด พิจารณาตัดสินและประเมินค่าเรื่องราวต่าง ๆ
ด้วยความยุติธรรม ซึ่งต้องมีพฤติกรรมการมีวิจารณ์ ตั้งที่นักการศึกษาหลายท่านได้
กล่าวดังต่อไปนี้

ชวาล แพร่ตกุล (2520) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมการมีวิจารณ์ว่า
หมายถึงความสามารถในการใช้สติปัญญาพิจารณาตัดสินใจชี้ขาดเรื่องราวต่าง ๆ หรือความ
สามารถในการไล่เลียงหาเหตุผล เพื่อสรุปเป็นข้อยุติตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่
เปรียบเทียบได้อุปมาอุปมัยได้ สรุปเรื่องราวได้ และตัดสินตีความได้

เกอร์ทรูด (Gertrude, อ้างถึงใน ประสิทธิ์ ฤทธิธรรม, 2522) ได้สรุป
พฤติกรรมของผู้มีวิจารณ์ดังต่อไปนี้

1. ตัดสินข้อความที่เป็นข้อเท็จจริงและความคิดเห็นได้
2. รู้จุดประสงค์ของผู้พูดและผู้เขียนได้
3. จำความหมายของคำ

4. ลงความเห็นวินิจฉัยได้
5. เข้าใจเรื่องราวได้อย่างชัดเจน
6. วิเคราะห์โต้แย้งได้
7. ประเมินทัศนคติ ของผู้พูดและผู้เขียนได้
8. ล่วงรู้ว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อ
9. แยกแยะองค์ประกอบของแบบการพูดหรือเขียนได้
10. รู้เทคนิคในการจูงใจของผู้พูดหรือผู้เขียนได้
11. บอกข้อความที่กำกวมได้
12. อนุมานสิ่งที่ผู้พูดหรือผู้เขียนไม่ได้กล่าวไว้โดยตรงได้
13. ลำดับเรื่องได้
14. สรุปเรื่องนั้น ๆ ได้
15. ตีความเรื่องนั้น ๆ ได้
16. เลือกความหมายของคำได้เหมาะสมกับข้อความที่ฟังและอ่าน ในกรณีที่ว่า

นั้นมีหลายความหมาย

พอล (Paul, 1965 อ้างถึงใน เลนส์ คิริลวัลดี, 2526) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมของผู้มีวิจารณญาณ ดังต่อไปนี้

1. รู้ว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อ
2. บอกได้ว่าเรื่องใดเป็นข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็น
3. เข้าใจจุดประสงค์ของผู้พูดและผู้เขียนเรื่องนั้น ๆ
4. สรุปเรื่องราวที่กำลังฟังหรืออ่านได้
5. วิเคราะห์เรื่องราวนั้น ๆ ได้

สรุปได้ว่าพฤติกรรมการมีวิจารณญาณ หมายถึง ความสามารถในการใช้สติปัญญา แยกแยะ สรุปตีความเรื่องราว วิเคราะห์วินิจฉัยหาเหตุผล ตลอดจนพิจารณาตัดสินและ ประเมินค่า สรุปลงความเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง

การศึกษาด้านความมีวิจารณญาณ จะประกอบด้วย การฟังอย่างมีวิจารณญาณ และการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งนี้เพราะฟังและอ่านแล้วใช้ปัญญาคิดใคร่ครวญหาเหตุผลที่ถูกต้องก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อในเรื่องนั้น ๆ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะทุกวันนี้ไม่ที่เราอ่านหนังสือพิมพ์ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์หรือเรื่องราวที่มีผู้เล่าให้ฟังก็ตี คำโฆษณาชวนเชื่อทั้งหลายที่ผู้คนและผู้เขียนมีเจตนาต่าง ๆ กัน เช่น โฆษณาเพื่อธุรกิจ หาเลี้ยง หรือ ชักชวนต่าง ๆ ส่วนใหญ่ใช้คำพูดที่ชวนให้เชื่อถือหรือคล้อยตาม หากไม่รู้จักใคร่ครวญให้รอบคอบแล้ว ผลเสียหายย่อมเกิดแก่ตนเอง บุคคลใกล้เคียงหรือสังคม ตลอดจนจนถึงประเทศชาติได้

การฟังอย่างมีวิจารณญาณ

การฟังอย่างมีวิจารณญาณ คือ ความสามารถในการคิดอย่างวิเคราะห์วิจารณ์ในการฟัง ผู้มีวิจารณญาณในการฟังจะต้องพยายามแยกแยะ ข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นออกจากกัน แล้วจึงตัดสินใจว่าสิ่งใดจะยอมรับได้ว่าเป็นความจริง

วิจารณญาณในการฟังเป็นระดับสูงสุดของทักษะการฟัง ทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจถึงอคติ การโฆษณาชวนเชื่อ หรือสิ่งอื่น ๆ ที่นำมาพูดกัน วิจารณญาณในการฟังเป็นการตรวจสอบเนื้อหาการพูด โดยอาศัยหลักฐานเชิงวัตถุวิสัย โดยการเปรียบเทียบความคิดต่าง ๆ แล้วจึงตัดสินใจครุควรสร้างพื้นฐานการฟังอย่างมีวิจารณญาณให้แก่เด็กในระดับประถม นักเรียนควรได้รับความช่วยเหลือให้รู้จักจับบันทึก เพื่อตรวจสอบว่ามีความลำเอียง มีการโฆษณาชวนเชื่อหรือไม่ในความพูด เด็ก ๆ ควรได้รับการสั่งสอนถึงวิธีการหาเหตุผลทางตรรกวิทยา เพื่อจะได้พิจารณาการใช้เหตุผลของผู้พูด (Rubin, 1980 อ้างถึงใน ละออ เพชรรัตน์, 2530)

หลักการใช้วิจารณญาณในการฟัง ได้แก่

1. พิจารณาว่าผู้พูดมีความมุ่งหมายในการพูดครั้งนั้น ๆ อย่างไรบ้าง
2. บอกได้ว่าเรื่องที่ได้อ่านมีสาระประโยชน์ให้แก่อะไรบ้าง ก่อให้เกิดความเจริญ

งอกงามและความคิดสร้างสรรค์อย่างไรบ้าง

3. เรื่องที่ได้อ่านมีความเป็นไปได้อย่างไรบ้าง
4. บอกได้ว่าเรื่องที่ได้อ่านน่าเชื่อถือหรือไม่เพียงใด

5. วินิจฉัยว่าผู้พูดมีความจริงใจอย่างไร เพียงใด
6. พิจารณาได้ว่าผู้พูดใช้วิธีการพูดหรือวิธีการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดอย่างไร

(กรมวิชาการ, 2526)

การฟังอย่างมีวิจารณญาณ ผู้ฟังจะต้องมีความตั้งใจฟังอย่างมากเพื่อติดตามการพูดทุกขั้นตอน การฟังระดับนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ฟังมีความเข้าใจเนื้อเรื่องที่ฟังอย่างลึกซึ้ง สามารถตีความเรื่องราวที่ฟัง คาดการณ์ในสิ่งที่ผู้พูดไม่ได้กล่าวไว้โดยตรงได้แล้ว วิเคราะห์ความสมเหตุสมผลของเรื่องที่ฟัง รู้ถึงท่าทีอารมณ์ และความรู้สึกนึกคิดของผู้พูด สิ่งสำคัญของการฟังอย่างมีวิจารณญาณคือ ความสามารถในการคิดอย่างวิเคราะห์ ประกอบกับการประเมินคุณค่าของเรื่องที่ฟังว่าน่าเชื่อถือหรือไม่เพราะเหตุใด เรื่องที่ฟังมีคุณค่าอย่างไร

ทักษะย่อยของการมีวิจารณญาณในการฟัง ได้แก่ทักษะดังต่อไปนี้

1. การหาเหตุผลมาสนับสนุนหรือโต้แย้งเรื่องที่ฟัง
2. การแยกข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น
3. การระบุถึงข้อความไม่สัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง
4. การอนุมานสิ่งที่ฟัง
5. การจับแนวคิดของผู้พูด
6. การประเมินความรู้สึกของผู้พูดว่ามีคติดอย่างไรหรือไม่
7. การพิจารณาว่าส่วนใดมีเหตุผลเป็นจริง ส่วนใดเกินจริง
8. การประเมินทัศนคติของผู้พูด
9. การพิจารณาความจริงประเด็นของเนื้อหาเกี่ยวกับหัวข้อเรื่อง
10. พิจารณาการใช้เหตุผลของผู้พูด

สรุปได้ว่าการฟังอย่างมีวิจารณญาณนั้น นอกจากจะฟังให้ได้ความ เข้าใจเรื่องราวเป็นอย่างดีแล้ว ยังต้องใช้สติปัญญา วิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลตลอดจนพิจารณาตัดสินและประเมินค่า สรุปลงความเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง โดยคำนึงถึงท่าที อารมณ์ และภูมิหลังของผู้พูด แล้วจึงนำมาประเมินได้ว่าควรเชื่อถือหรือไม่เพราะอะไร

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการอ่านเพื่อประเมินคุณค่าของสิ่งที่อ่านโดยผู้อ่าน ต้องตรวจสอบความจริง ความสมเหตุสมผล ความเชื่อถือได้ และความถูกต้องของสิ่งที่อ่าน ต้องสามารถแยกได้ว่า ข้อความใดเป็นข้อเท็จจริง ข้อความใดเป็นความคิดเห็น พยายามอ่านให้เข้าใจและรู้เท่าทันการเขียนจูงใจผู้อ่าน (Dechant, 1970)

ประสิทธิ์ กานษ์กลอน (2520) อธิบายว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณคือ ความสามารถใช้คล้อยพิจารณาเหตุผล และพิจารณาคุณค่าของเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง สามารถเปรียบเทียบได้อย่างมีหลักเกณฑ์ และตัดสินใจได้ว่า เรื่องนั้นหรือตอนหนึ่งตอนใดของเรื่อง ผิดหรือถูก ดีหรือไม่ดี สำคัญหรือไม่สำคัญ สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงได้โดยใช้ปัญญา และเหตุผล รวมทั้งความรู้ที่มีอยู่มากไต่ตรองอีกด้วย เช่น สามารถวิพากษ์วิจารณ์เรื่องนั้นได้สามารถสรุปเปรียบเทียบได้ หรือสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลได้

วิจิตรา แสงพลสิทธิ์ และคณะ (2522) ได้อธิบายการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า คือการอ่านที่ใช้คล้อยพิจารณาเหตุผลและพิจารณาคุณค่าของเรื่องที่อ่านได้ถูกต้องสามารถเปรียบเทียบได้อย่างมีหลักเกณฑ์และตัดสินใจได้ว่า เรื่องนั้นหรือตอนใดตอนหนึ่งของเรื่องนั้นผิดหรือถูก ดีหรือไม่ดี สำคัญหรือไม่สำคัญ สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงออก จากความเห็นหรือแยกความคิดเห็นออกจากข้อเท็จจริง โดยใช้ปัญญา เหตุผล และหลักวิชา แต่ไม่ใช่อารมณ์เป็นเครื่องตัดสิน

มิลเลอร์ (Miller, 1962) ให้ทัศนะการอ่านโดยใช้วิจารณญาณว่าเป็นกระบวนการการอ่านขั้นสูง ที่ผู้อ่านจะต้องประเมินค่าสิ่งที่อ่าน โดยใช้เกณฑ์ที่เราได้สร้างสมการจากการอ่านที่ผ่านมาในอดีต หรือประสบการณ์จากภูมิหลัง เป็นเครื่องเปรียบเทียบซึ่งบุคคลดังกล่าวนี้ คือผู้ที่รู้จักคิดโดยใช้วิจารณญาณนั่นเอง เขาย้ำว่า "การอ่านกระบวนการคิด" ซึ่งความคิดนี้สอดคล้องกับคำกล่าวของสมิท (Smith, 1963) ที่กล่าวว่า การอ่านโดยใช้วิจารณญาณคือการอ่านที่ต้องคิดไปพร้อม ๆ กัน และยิ่งเสริมอีกว่าการอ่านโดยใช้วิจารณญาณ คือการอ่านที่ต้องคิดไปพร้อม ๆ กัน และยิ่งเสริมอีกว่าการอ่านโดยใช้วิจารณญาณนั้น เป็นกิจกรรมทางสมองระดับสูงที่สุดในการทำความเข้าใจความหมายของสิ่ง

ที่อ่าน การอ่านในระดับนี้จะต้องอาศัยความเข้าใจจากการอ่านในขั้นต้นคือ การเข้าใจความหมายตามตัวอักษร สามารถตีความที่ผู้เขียนมิได้ระบุไว้โดยตรงและใช้พื้นฐานจากสองขั้นดังกล่าวเป็นพื้นฐาน สำหรับการอ่านโดยใช้วิจารณญาณ ซึ่งจะต้องสืบสวนลอบหาความจริง คัดลอกเหนือไปจากข้อความที่ปรากฏ รู้จักประเมินคุณค่า เกิดความรู้สึกว่าสิ่งที่อ่านนั้นท้าทายให้เกิดความอยากรู้ สามารถตัดสินใจได้ว่าข้อความนั้นเป็นความจริง ลำเอียง หรือน่าไว้วางใจเพียงใดผู้อ่านเองมีความรู้สึกเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยกับผู้เขียนโดยใช้ประสบการณ์ของตนเองช่วยในการตัดสินใจนำข้อเท็จจริงที่กลั่นกรองแล้วจากแหล่งต่าง ๆ หรือผลลัพธ์จากเหตุผลที่สามารถชี้ให้เห็นความกระจ่างได้

ประเทิน มหาพันธ์ (2523) ได้กล่าวถึง การอ่านอย่างพินิจวิเคราะห์ (Critical reading) ว่าหมายถึงการอ่านที่ใช้ความคิดอย่างรอบคอบ โดยใช้วิจารณญาณอย่างลึกซึ้ง เป็นการคิดที่มีต่อเรื่องราวที่ได้อ่านจากหนังสือ ผู้อ่านจะต้องใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจตีความของผู้เขียนว่าเขียนในลักษณะใดมากกว่าการที่จะเห็นชอบตามความคิดของผู้เขียนโดยสิ้นเชิง การอ่านอย่างพินิจวิเคราะห์มิใช่การอ่านเพื่อความเข้าใจแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องการความลึกซึ้งมากกว่านั้น คือจะต้องมีความเข้าใจเรื่องราวที่อ่านและต้องรู้จักประเมินความคิดของผู้เขียนซึ่งมิได้ระบุไว้ตรง ๆ โดยใช้วิจารณญาณตัดสินเองตามความรู้ และประสบการณ์

จากความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ พอสรุปได้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะขั้นสูงของการอ่านเพื่อความเข้าใจ ที่ผู้อ่านต้องใช้สติปัญญาคิดหาเหตุผล และนำความรู้ที่ได้จากการสร้างสมจากการอ่านที่ผ่านมาในอดีต มาประเมินค่าสิ่งที่อ่าน และสามารถเปรียบเทียบได้อย่างมีหลักเกณฑ์

เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจะเห็นได้ว่าการอ่านระดับนี้ผู้อ่านจะต้องใช้ความคิดควบคู่ไปกับการอ่านตลอดเวลา ทั้งในด้านที่เกี่ยวกับเรื่องที่อ่านเกี่ยวกับผู้เขียน ซึ่งเท่ากับเป็นการฝึกฝนให้ผู้อ่านมีนิสัยใคร่รู้ใคร่เรียน รู้จักคิดรอบคอบ ตัดสินเรื่องที่อ่านอย่างมีเหตุผล การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นการอ่านที่ให้ประโยชน์แก่ตัวผู้อ่านและสังคม

ชลธิรา ลัตยาวัฒนา และคณะ (2514) กล่าวว่า สรุปลงไว้ว่าความเป็นนักอ่านที่มี วิจารณ์งานทำให้บุคคลมีความรู้เท่าทันอดีต รับผิดชอบต่อปัจจุบันและแสวงหาลู่ทางเพื่ออนาคต ที่ดีงามกว่าเดิม ซึ่งจะส่งผลดีให้กับประชาชนส่วนรวม เด็กที่ได้รับการฝึกฝนให้รู้จักคิดอย่าง มีเหตุผลและรู้จักใช้วิจารณ์งานว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดควรสิ่งใดไม่ควร ย่อมสามารถดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้ดี

ลักษณะของผู้ที่มีวิจารณ์งานในการอ่าน

การอ่านเป็นพื้นฐานสำคัญเบื้องต้นของการศึกษา เนื่องจากการอ่านได้จะทำให้ นักเรียนสามารถเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้ดี ดังนั้นครูควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความ สามารถในการอ่านจนกระทั่งนักเรียนมีพฤติกรรม หรือลักษณะที่แสดงถึงการอ่านอย่างมี วิจารณ์งาน ดังนั้นนักการศึกษาได้กำหนดลักษณะของผู้มีวิจารณ์งานในการอ่านไว้ดังนี้

ดอลแมน (Dallman, 1960) ได้แสดงทรรศนะว่าการอ่านอย่างมีวิจารณ์งาน นั้นผู้อ่านจะต้องคิด พิจารณา ตัดสิน และประเมินค่าสิ่งที่อ่านด้วยความยุติธรรม พฤติกรรม ต่าง ๆ ของความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณ์งานในทัศนะของดอลแมน สรุปลงไว้ดังนี้

1. รู้ว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อ
2. บอกได้ว่าเรื่องที่อ่านเป็นข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็น
3. เข้าใจจุดประสงค์ของผู้เขียน
4. สรุปรายเรื่องราวที่อ่านได้
5. วิเคราะห์เรื่องราวที่กำลังอ่านอยู่ได้

เดอร์ (Durr, 1967) เป็นนักการศึกษาอีกผู้หนึ่งที่แสดงความคิดเห็นคล้าย คลึงกับดอลแมน เดอร์ได้แบ่งลักษณะของความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณ์งานออก เป็น 8 พฤติกรรม ดังนี้

1. สามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็นได้
2. สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้
3. ล่วงรู้ว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อ
4. สรุปรายเรื่องราวที่อ่านได้

5. วิเคราะห์เรื่องราวที่อ่านและโต้แย้งได้
6. สามารถบอกได้ว่าข้อความใดไม่สัมพันธ์กับเรื่องที่กำลังอ่านอยู่ได้
7. วิจารณ์ความผิดพลาดในการให้เหตุผล
8. อนุมานเรื่องที่อ่านได้

แมคคี (McKee, 1966) กล่าวว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้น ผู้อ่านต้องเข้าใจเรื่องและสามารถตีความเรื่องราวนั้นจนเข้าใจอย่างลึกซึ้ง แมคคีได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนที่มีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

1. สามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น
2. ล่วงรู้ว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อ
3. สรุปเรื่องราวที่อ่านได้
4. วิเคราะห์เรื่องราวที่อ่านได้
5. ทำนายผลที่จะเกิดขึ้นได้
6. รู้จุดมุ่งหมายของผู้เขียน
7. ตัดสินเรื่องที่อ่านโดยพิจารณาถึงภูมิหลังของผู้เขียน
8. จับความคิดสำคัญของผู้เขียนได้

จากการศึกษาข้อคิดเห็นของนักการศึกษาดังกล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจะเริ่มหลังจากที่ผู้อ่านเข้าใจเรื่อง และสามารถตีความเรื่องราวนั้นจนเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ต่อจากนั้นจึงใช้ประสบการณ์พื้นฐาน รวมทั้งวิจารณญาณของตนทำการวิเคราะห์ตัดสินและประเมินค่าสิ่งที่อ่านว่าถูกต้องตามความเป็นจริงเพียงใด มีความสมเหตุสมผลหรือไม่ เรื่องที่อ่านนั้นเป็นความคิดเห็นของผู้เขียนหรือเป็นการเสนอข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และผู้เขียนมีจุดประสงค์อย่างไรในการเขียน

จากจุดประสงค์ของการอ่านข้างต้นจะเห็นว่า ได้กล่าวถึงการใช้วิจารณญาณในการอ่านไว้ชัดเจน และครูผู้สอนจะต้องฝึกให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้วิจารณญาณในการอ่าน ประเทิน มหาพันธ์ (2523) สรุปว่านักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีความพร้อมที่จะอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยให้เหตุผลประกอบดังนี้

1. เด็กระดับประถมศึกษาสามารถจำแนกได้ว่าอะไรเป็นเรื่องจริง อะไรเป็นเรื่องเท็จ อะไรเป็นเรื่องเหลวไหลหรือเพ้อฝัน การที่เด็กในระดับนี้สามารถรู้ได้เช่นนี้ แสดงว่าเด็กมีความพร้อมที่จะอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์ได้ เพราะเด็กสามารถตัดสินใจโดยใช้ประสบการณ์ตนเองในการประเมินค่าเรื่องราวต่าง ๆ ได้
2. เด็กสามารถตัดสินใจได้ว่าการกระทำใด เป็นการกระทำที่เป็นปกติวิสัย การกระทำใดเป็นการกระทำในเรื่องเพนนิยาย
3. เด็กสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับความยุติธรรม และความไม่ยุติธรรมในเรื่องที่อ่านได้ เช่น ในเรื่องตัวละครถูกลงโทษอย่างไม่ยุติธรรม เด็กจะบอกได้ทันทีว่ายุติธรรมหรือไม่
4. เด็กสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับตัวละครในเรื่องได้ว่าบทบาทของตัวละครเป็นไปอย่างสมจริงหรือไม่ ตัวละครใดแสดงบทบาทไม่สมจริง
5. เด็กสามารถประเมินค่าความเหมาะสมของชื่อเรื่องได้ เมื่อได้อ่านเนื้อเรื่องจบแล้ว
6. เด็กสามารถเปรียบเทียบลักษณะต่าง ๆ ในเรื่องที่อ่านได้ เช่น ความถูกต้อง ความไม่ถูกต้อง ความซื่อสัตย์ ความไม่ซื่อสัตย์ ความจน ความมั่งคั่ง ความน่าเกลียด
7. เด็กมีความคุ้นเคยกับภาษาที่แสดงถึงการเปรียบเทียบ ซึ่งมีใช้อยู่โดยทั่วไป ทั้งในวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ตลอดจนการพูดในชีวิตประจำวัน

สำหรับแนวทางในการส่งเสริมทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้นนักการศึกษาหลายท่านได้สรุปไว้สรุปได้ดังนี้

การอ่านมีวิจารณญาณนั้น ผู้อ่านต้องใช้ความคิดพิจารณาเรื่องราว เพื่อทำความเข้าใจเรื่องที่อ่านอย่างลึกซึ้ง ใช้ความรู้และประสบการณ์ของผู้อ่านในการซึ่งใจว่า สิ่งใดผิด สิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดไม่ควรเชื่อ ซึ่งความสามารถที่จะตัดสินใจในเรื่องดังกล่าว ผู้อ่านจะต้องมีประสบการณ์กว้างขวาง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการฝึกหัดเพื่อการอ่านประเภทนี้ โดยการเลือกข้อความที่ตรงกับความสนใจของนักเรียน ซึ่งกล่าวถึงเรื่องเดียวกันและมีจุดประสงค์ในการเขียนต่างกัน เช่น เขียนเพื่อโฆษณาขายสินค้ากับเขียนเพื่อสนองข้อเท็จจริง แล้วให้นักเรียนพิจารณาเปรียบเทียบโดยการค้นหาข้อความเรื่องเดียวกัน แต่

เขียนโดยผู้เขียนคนอื่น ต่อจากนั้นจึงนำเรื่องมาอภิปรายร่วมกัน หลังจากนั้นครูจะต้องอธิบาย ข้อความเหล่านั้นให้ชัดเจน เด็กจะได้นำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจว่าควรจะเลือกเชื่อ ข้อความประเภทใด (ประเทิน มหาจันทร์, 2523)

สมเชาว์ ชาทินฤดม (2527) ได้รวบรวมข้อเสนอแนะของนักการศึกษาหลาย ท่านซึ่งกล่าวถึงแนวทางในการสอนอ่านเพื่อพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้สรุปได้ดังนี้

ซิงเกอร์ และรัดเดิล (Singer and Ruddlel, 1980) กล่าวว่าในการสอน อ่านเพื่อพัฒนาวิจารณญาณนั้น ครูควรฝึกฝนนักเรียนในเรื่องต่อไปนี้

1. ฝึกการวางเกณฑ์ที่เหมาะสมเพื่อใช้ตัดสินเรื่องที่อ่าน
2. ฝึกให้นักเรียนมีทัศนคติต่อการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่าเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับตัวนักเรียนเอง
3. ฝึกให้รู้จักการวิเคราะห์ถึงแนวการเขียนแสดงความคิดเห็น

รัสเซล (Russell, 1963) ยืนยันว่าการเรียนการสอนแบบอภิปรายกลุ่มก็มีส่วน อย่างมากในการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

สเปช และสเปช (Spache and Spache, 1969) กล่าวว่า สิ่งที่สำคัญ อย่างหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณประสบผลสำเร็จ คือวิธีการถาม คำถามของครูผู้สอน ครูจะต้องเตรียมคำถามซึ่งนักเรียนต้องอาศัยการวิเคราะห์ และ ประเมินเพื่อตอบคำถามนั้นเมื่อนักเรียนได้ฝึกคิดและตอบคำถามลักษณะดังกล่าวบ่อย ๆ ย่อม ทำให้นักเรียนรู้จักการคิดและตัดสินเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้ดียิ่งขึ้น

ฮิลแมน (Heilman อ้างถึงใน Schnepf and Meyer, 1971) ได้เสนอการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สรุปได้ดังนี้

1. ให้มีการใช้แบบฝึกที่เหมาะสมเพื่อฝึกทักษะต่าง ๆ ในการสอนอ่าน
2. ครูควรสอนคำศัพท์ใหม่หรือคำศัพท์ยากแก่นักเรียนก่อนลงมือสอน
3. จัดเนื้อหาที่จะให้นักเรียนอ่านให้มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในรายวิชาอื่น ๆ

4. สอนเรื่องโครงสร้างของประโยค ลักษณะของปริบท (Paragraph)

ตลอดจนการเรียงเรียงความคิดของเรื่องที่อ่าน

5. สอนการลำดับเรื่อง ลีลาการเขียน และเหตุผลที่แสดงออกมา
6. ฝึกให้มีประสบการณ์ในการคิดอยู่เสมอ
7. ฝึกให้อ่านอย่างมีจุดหมาย
8. ให้นักเรียนได้อ่านเรื่องในทำนองเดียวกันอย่างกว้างขวาง
9. สอนให้นักเรียนรู้จักการตีความหมายจากสิ่งที่อ่าน
10. สอนการฝึกหาเหตุหรือผลและการนำไปใช้จริง
11. ฝึกให้รู้จักวิเคราะห์สิ่งที่ไม่มีความจริง การโฆษณาชวนเชื่อและอคติ

ข้อลำเอียงต่าง ๆ

12. ฝึกให้มีเจตคติสงสัยและใคร่ถามสิ่งที่ยังอ่านอยู่เสมอ

ปรีศนา พุทธสุวรรณ (2527) ได้กล่าวถึงการสอนอ่านเพื่อฝึกวิจารณ์ของ สแตรง (Strang, 1969) ไว้ว่า โปรแกรมในการสอนอ่านโดยใช้วิจารณ์จะต้องเป็น โปรแกรมที่เหมาะสมกับวัย ทำทลายความสามารถ กระตุ้นให้นักเรียนอยากรู้ สนุกสนาน และการฝึกควรมีลักษณะเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์

จะเห็นได้ว่าวิจารณ์เป็นทักษะที่สามารถฝึกและพัฒนาได้ การฝึกวิจารณ์ในเด็กทั้งด้านวิจารณ์ในการฟังและการอ่าน ควรเริ่มจากเนื้อเรื่องที่ง่ายและไม่ซับซ้อน ไปสู่เรื่องที่ยากและมีความซับซ้อนขึ้นไปตามลำดับ โดยให้เด็กเป็นผู้ฟังหรือผู้อ่านข้อความหรือเนื้อหานั้น ๆ ด้วยตนเอง แล้ววิเคราะห์หาเหตุผลจากเรื่องที่อ่านและฟัง ซึ่งครูอาจกระตุ้นให้เด็กได้คิด โดยการใช้คำถามที่ยั่วให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นวิเคราะห์วิจารณ์ (พจนานุกรมศัพท์, 2533)

สำหรับความมีวิจารณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดให้นักเรียนที่จะมีวิจารณ์จะต้องผ่านขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ โดยพิจารณาว่าเรื่องราวนั้นจัดอยู่ในประเภทใด เมื่อรู้ประเภทแล้วสามารถตอบรายละเอียดในเรื่องราวนั้นว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร มี

รายละเอียดอะไรเป็นส่วนประกอบ และผู้พูดหรือผู้เขียนมีกลวิธีในการนำเสนออย่างไร

2. วินิจฉัยคือ พิจารณาได้ว่าเรื่องราวนั้นเป็นประเภทข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น หรือเป็นการแสดงทรรศนะ อารมณ์ความรู้สึก ผู้พูดและผู้เขียนมีเจตนาอย่างไรในการนำเสนอรวมทั้งแง่คิดต่าง ๆ และจับใจความสำคัญของสารที่สำคัญที่สุด และใจความที่สำคัญรองได้

3. การประเมินค่า ว่าเรื่องราวนี้ให้ประโยชน์ ให้คุณค่า แง่คิดมากน้อยเพียงใด

4. การนำไปใช้ คือเมื่อสรุปประเด็นและเข้าใจคุณค่าของข้อความนั้น ขั้นตอนสุดท้ายคือสามารถนำประเด็นหรือข้อความของ เรื่องราวที่มีประโยชน์ไปใช้ให้เหมาะสมกับ เหตุการณ์และบุคคลต่อไป (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2530)

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สภาพปัญหาและกระบวนการแก้ปัญหาของชีวิตและสังคม เพื่อเป็นการเตรียมตัวผู้เรียนให้นำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการดำรงชีวิตที่ดี

การจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในระดับประถมศึกษา ต้องจัดเป็น มวลประสบการณ์พื้นฐานที่จำเป็น และสามารถเกื้อกูลให้ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตของตน เข้าใจธรรมชาติที่อยู่แวดล้อมตนทั้งทางสังคม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มองเห็น ความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างตนเองและสรรพสิ่งอันตนเป็นส่วนหนึ่งด้วย มีความเกิดสติปัญญา ค่านิยม สามารถดำรงชีวิต แก้ปัญหา พัฒนา และปรับปรุงชีวิตของตนเอง ครอบครัวและสิ่งแวดล้อมดังกล่าวสู่จุดหมายปลายทางอันชอบธรรม (กรมวิชาการ, 2533)

ลักษณะขอบข่ายและโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

การกำหนดโครงสร้างและเนื้อหาสาระของหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสำหรับผู้เรียนในช่วงอายุระหว่าง 6 - 11 ปี ในโรงเรียนประถมศึกษา ควรคำนึงถึง ด้านคุณภาพมากกว่าปริมาณ โดยจัดเนื้อหาสาระที่สำคัญและทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นและเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตสำหรับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้

และเพิ่มอุปสรรคการให้กว้างขวางขึ้นเพียงพอแก่การพัฒนาชีวิตของตนเอง ครอบครัว และสังคม

ลมน อมรวิวัฒน์ (2525) ได้กำหนดลักษณะชีวิตที่ควรสร้างเสริมไว้ 4 ด้าน คือ

1. ชีวิตที่อยู่รอด มุ่งสร้างเสริมประสบการณ์ที่มีผลต่อสุขภาพอนามัยของผู้เรียน มีผลอนามัยที่สมบูรณ์รอดพ้นจากโรคภัยไข้เจ็บ
2. ชีวิตที่อยู่ดี มุ่งสร้างประสบการณ์ที่ช่วยให้ชีวิตมีหลักฐานที่มั่นคงขึ้น ให้ผู้เรียนมีแนวทางในการประกอบอาชีพ รู้จักการผลิต การใช้ การทำมาหากิน การออมทรัพย์ และสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและทางสังคม
3. ชีวิตท่ามกลางสภาพแวดล้อม มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจทักษะและเจตคติ จะช่วยให้ชีวิตพัฒนาไปด้วยดี ปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพและความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นมนุษย์ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและเทคโนโลยี ประสบการณ์เหล่านี้จะช่วยให้ชีวิตมีความสุขได้
4. ชีวิตที่มีหลักการ มุ่งเน้นถึงหลักการและคุณธรรมในการดำรงชีวิตที่เรียกว่า วัฒนธรรมความภูมิใจในชีวิตไทย สร้างศรัทธา และความเชื่อในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สร้างความสนใจและความรับผิดชอบในหน้าที่ของพลเมืองไทย

ขอบข่ายของเนื้อหากลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งครอบคลุมเรื่องต่อไปนี้

1. ปัญหาและความต้องการของชีวิตคนไทยอันได้แก่ เรื่องสุขภาพอนามัยทางกายและจิต การป้องกันและการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาความยากจนอันได้แก่ การขาดความรู้พื้นฐานในการทำมาหากิน การใช้จ่ายและการเก็บออม รวมถึงต้องการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติและปลอดภัย
2. การเรียนรู้เรื่องเมืองไทยให้เข้าใจ และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม คาสนา การปกครอง การเมืองและสังคมไทย รวมถึงหลักการหน้าที่ลัทธิความรับผิดชอบของพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
3. การปรับตัวของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นมนุษย์ด้วยกัน สิ่งแวดล้อมที่เป็น

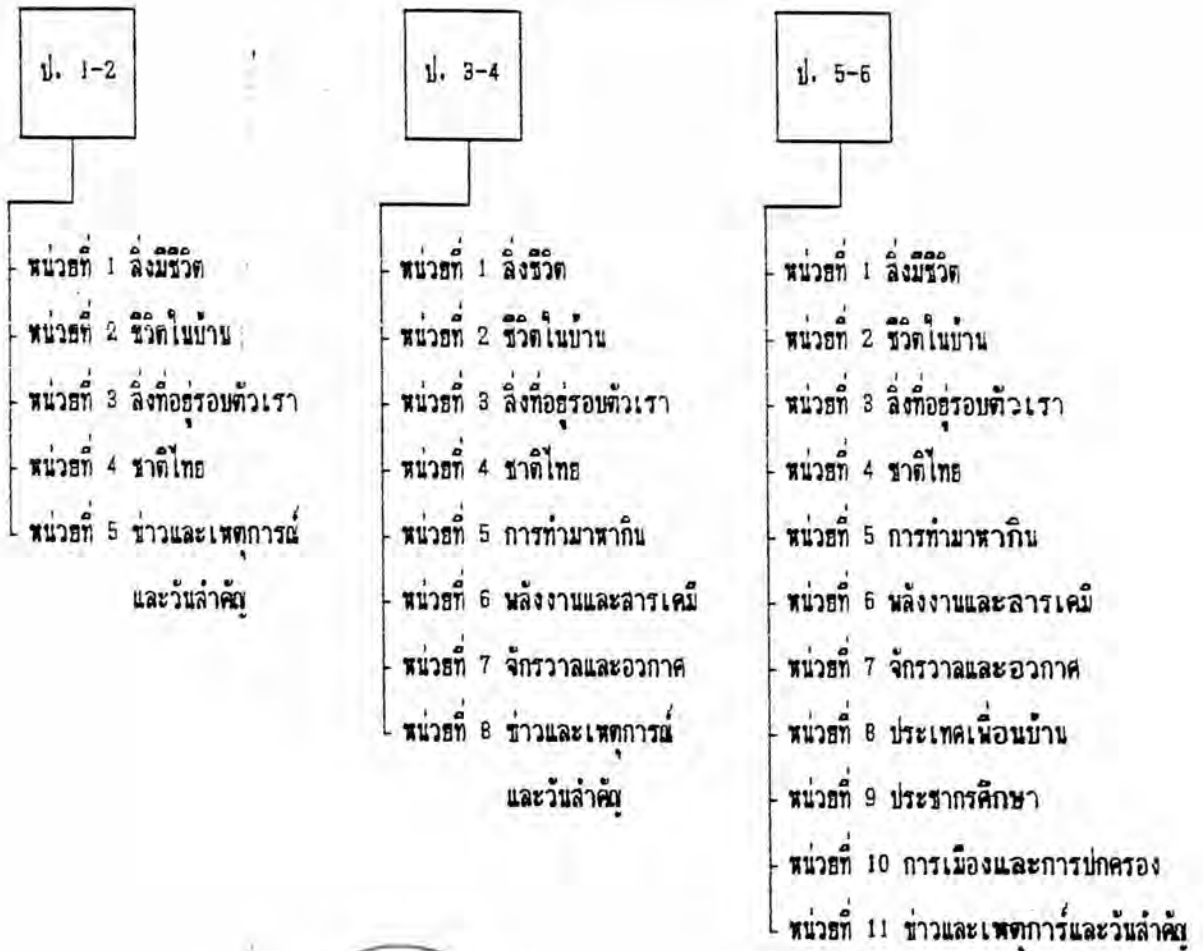
ธรรมชาติเช่น พืช ดิน น้ำ ลม แสง ดวงอาทิตย์ ป่าไม้ ภูเขา หิน แร่ ฯลฯ และสิ่งแวดลอมที่เป็นเทคโนโลยี เช่น เครื่องผ่อนแรง สารเคมี พาหนะ และเครื่องมือในการสื่อสาร คอมพิวเตอร์ ฯลฯ เน้นการจัดความขัดแย้ง การสงวนรักษา และการใช้ประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า

4. กระบวนการแก้ปัญหาของชีวิตและสังคม ซึ่งหมายถึง ความรู้ ทักษะ และแนวปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิต และดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข

หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ได้พัฒนาขึ้นตามแนวคิดและแนวทางดังกล่าวข้างต้น โดยจัดทำเป็นหน่วยเริ่มต้นจากตนเอง และขยายขอบเขตกว้างขวางขึ้นตามวัยและระดับชั้น ดังแผนภูมิโครงสร้างกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

แผนภูมิ โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มรางวัลเริ่มประสบการณ์ชีวิต

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ได้บูรณาการมาจากวิชาต่าง ๆ เช่น สุขศึกษา สังคมและวิทยาศาสตร์ จึงมีความหลากหลายในเนื้อหาวิชา ดังนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนเมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 จึงได้ปรับปรุงจุดประสงค์ของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตด้วยเพื่อให้สอดคล้องกันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

จุดประสงค์ของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในด้านอนามัย ประชากร การเมือง การปกครอง ศาสนา วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยมีมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงสภาพปัญหา กระบวนการแก้ปัญหา และสามารถนำประสบการณ์เหล่านี้ไปใช้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต จึงต้องปลูกฝังให้มีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความเข้าใจพื้นฐานและปฏิบัติตนได้ถูกต้องในด้านสุขภาพอนามัยทางร่างกายและจิตใจทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม
2. มีความรู้และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับสังคมและธรรมชาติ มีนิสัยใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
3. สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง
4. มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
5. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
6. มีความเข้าใจ เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
7. เข้าใจหลักของการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ ปฏิบัติในขอบเขตแห่งสิทธิเสรีภาพ (กรมวิชาการ, 2533)

แนวการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

การสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ผู้สอนควรสอนและฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางสังคม ทักษะการใช้คำศัพท์ที่สำคัญการแสวงหาความรู้ ทักษะการตั้งคำถาม (วาริธีระจิตร, 2526) ให้นักเรียนได้คิด ได้ปฏิบัติด้วยตนเอง และเป็นการฝึกให้นักเรียนเกิดทักษะที่จำเป็นจะต้องใช้ในการดำรงชีวิตอันได้แก่ การอ่าน และการค้นคว้า การรวบรวมข่าวสาร และความรู้ การประเมินค่า การเลือกการตัดสินใจ และการปฏิบัติ ซึ่งมีกิจกรรมการเรียนการสอนหลายรูปแบบที่สามารถจะนำมาใช้ในการจัดการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้บรรลุตามที่หลักสูตรต้องการได้ (เจริญเกียรติ กุลกุล, 2532)

กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร และจุดประสงค์ของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ควรจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียน รู้จักปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นฝึกให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยพิจารณาวิธีสอนที่เห็นว่าเหมาะสมกับจุดประสงค์ และลักษณะเนื้อหาและต้องใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี โดยยึดหลักการต่อไปนี้

1. จัดการเรียนการสอนให้เหมือนกับสภาพชีวิตที่เป็นจริงเพื่อให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
2. สอนเพื่อแก้ไขและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้น
3. สอนให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ และเห็นความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ ที่เรียน เพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น
4. จัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการ ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถสรุปเป็นความรู้นำไปใช้ได้
5. สอนโดยการปฏิบัติจริงมากกว่าการท่องจำกฎเกณฑ์
6. สอนเพื่อปลูกฝังคุณลักษณะที่ต่างต่าง ๆ ให้มีในตัวนักเรียน
7. สอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ให้นักเรียนปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีของชาติ
8. สอนในสิ่งที่ เป็นปัญหาจากใกล้ตัวนักเรียนไปสู่สิ่งที่ไกลออกไป โดยใช้วิธีการที่จะส่งเสริมให้นักเรียน คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

สมน อมรวีวัฒน์ (2525) ได้ให้ความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเผชิญสถานการณ์ และแก้ปัญหาชีวิตประจำวันได้นั้น ต้องให้นักเรียนได้ฝึกฝนในกระบวนการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 4 ขั้นตอน คือ

1. กระบวนการรวบรวมความรู้ ข่าวสาร หลักการ และข้อเท็จจริงได้แก่ การฝึกให้นักเรียนสามารถใช้ทักษะภาษา ทักษะคณิตศาสตร์ เป็นเครื่องมือในการรวบรวมความรู้ ความสามารถใช้เครื่องมือในการค้นคว้า เช่น แผนที่ สถิติ เครื่องมือวิทยาศาสตร์ และอุปกรณ์ต่าง ๆ รู้แหล่งวิทยาการที่จะไปแสวงหาข่าวสาร สามารถสรุปประเด็นสำคัญของเนื้อหาสาระที่ได้ สามารถทดลองทดสอบและพิสูจน์ข่าวสาร ความรู้ที่รวบรวมได้จนสรุปเป็นหลักการ และเหตุผลที่ดี

2. กระบวนการประเมินค่า ได้แก่ การฝึกให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์วิจารณ์ เปรียบเทียบข้อดีและข้อเสีย ประเมินค่าข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมมาได้ และสามารถจัดประเภทได้ว่า ข้อมูลใดถูกต้อง เหมาะสม และเป็นประโยชน์มากที่สุด

3. กระบวนการเลือกและตัดสินใจ ได้แก่ การฝึกให้นักเรียนรู้จักเลือก และตัดสินใจได้ถูกต้อง รวดเร็ว และมีเหตุผล

4. กระบวนการปฏิบัติ ได้แก่ การฝึกให้นักเรียนสามารถกระทำหรือปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ได้ตามหลักการ กฎเกณฑ์ มีความพอดี และบังเกิดผลสมบูรณ์

ข่าวและเหตุการณ์

ความหมายของข่าวและเหตุการณ์นั้นยังไม่มีผู้ใดกำหนดความหมายไว้อย่างชัดเจน และครอบคลุม แต่ก็มีผู้พยายามให้คำอธิบายความหมายของข่าวและเหตุการณ์ ไว้ดังนี้

ข่าว คือ อะไรก็ตามที่ผู้คนจำนวนมากให้ความสนใจขณะนั้น และข่าวที่ตีพิมพ์จะต้องเป็นข่าวที่ได้รับความสนใจอย่างยิ่งจากผู้คนจำนวนมาก (วิลลาร์ด บี เมลเยอร์ (Willard G. Bleyer, 1932)

ข่าว คือ เหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นหรือกำลังจะเกิดขึ้น และมีความสำคัญที่จะสร้างความสนใจแก่ผู้อ่านจำนวนมาก (จงจิตร ศิริพรรณ, 2524)

ข่าว คือ เรื่องราวที่เกิดขึ้นนำมาบอกเล่าด้วยวิธีต่าง ๆ โดยการกระจายเสียงทางวิทยุออกข่าว และแพร่ภาพทางโทรทัศน์ เผยแพร่ข่าวทางหนังสือพิมพ์ (ลินจง

อินทรมพรรย์, 2528)

ข่าว คือ การรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันอย่างเที่ยงตรง ถูกต้อง ยุติธรรม กระทัดรัด ทันเหตุการณ์และมีความเป็นกลาง ข่าวที่ดีจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่มีความสำคัญ น่าสนใจ สำหรับผู้รับทราบข่าวนั้น มีความสำคัญในลักษณะที่ข่าว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของผู้รับทราบข่าวในแง่ใดแง่หนึ่ง ซึ่งผู้รับทราบข่าวจำเป็นต้องรับรู้ ส่วนลักษณะที่ผู้รับทราบข่าวอยากรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นแต่ไม่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของผู้รับทราบข่าว (อาหวัง ล่านุญ, 2533)

ข่าว คือ การรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันอย่างเที่ยงตรง ถูกต้อง ทันเหตุการณ์ ข่าวที่ดีจะต้องมีข้อเท็จจริง ที่น่าสนใจ เป็นข่าวเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของผู้รับทราบข่าว (เกตุแก้ว ลาวัญญู, 2534)

ข่าว คือ การสังเกต ศึกษา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับข่าวสาร เหตุการณ์ ต่าง ๆ ของชุมชนหรือจังหวัดในด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุข การเมือง ข่าว สังคมทั่วไป จากแหล่งข่าวต่าง ๆ วิเคราะห์ อภิปราย จัดจำแนก สรุปเป็นความรู้ หรือหลักการที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันและหลักการพัฒนาเพื่อปรับปรุงชุมชนหรือ จังหวัดของตน แสดงความรู้สึกที่มีต่อความรู้ ความคิดที่กว้างขวางที่ได้จากการติดตาม วิเคราะห์ข่าว ปฏิบัติตนในการแลกเปลี่ยน วิเคราะห์ข่าวสารกันอยู่เสมอ (กรมวิชาการ, 2533)

จากความหมายของข่าวสามารถสรุปได้ว่า ข่าว คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน ปัจจุบัน หรือจากการคะเน วิเคราะห์ว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต แล้วสามารถนำมาบอกเล่า ด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยอาศัยสื่อมวลชนที่มีอยู่เป็นตัวกลางเพื่อเสนอข่าวไปยังผู้รับ ข่าวที่ดี นั้นจะต้องมีข้อเท็จจริงที่น่าสนใจสามารถดึงดูดความสนใจของผู้คนจำนวนมากได้

องค์ประกอบของข่าว (News Elements)

ข่าว เป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่สร้างความสนใจแก่ผู้อื่น ซึ่งควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ข่าวที่เกิดขึ้นนั้นใกล้ตัว (Proximity) กล่าวคือ อาจจะเป็นใกล้กาย ใกล้บ้าน เช่น ข่าวการเลือกสมาชิกผู้แทนราษฎร การรณรงค์สับหูหรือ

2. เป็นเหตุการณ์สด (Timeliness หรือ Immediacy) เพิ่งเกิดหรือกำลังเกิดซึ่งอาจเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม พายุ ฯลฯ
3. เป็นเหตุการณ์ที่แปลกประหลาด (Oddity) และไม่ค่อยเกิดขึ้นบ่อยนัก เช่น หลิงมีนมสีเต้า ฯลฯ
4. เป็นเหตุการณ์ที่มีความสำคัญมีผลกระทบกระเทือน (Consequence) เช่น กระแสไฟฟ้าขึ้นราคา น้ำมันขาดแคลน เป็นต้น
5. เป็นเหตุการณ์ที่ตื่นเต้น เร้าใจ (Sensational) ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางเพศ อาชญากรรม และอุบัติเหตุ เช่น คดีข่มขืน การจี้ปล้น อุบัติเหตุคนตาย
6. เป็นเหตุการณ์ที่สร้างความขัดแย้งในแต่ละกลุ่ม (Conflict) เช่น คนงานโรงงานยาสูบเดินขบวนเรียกร้องไม่ให้องค์การลงเคราะห์ทหารผ่านศึกทำการค้นหุ้ร้จากต่างประเทศ ฯลฯ
7. เป็นเหตุการณ์ที่ประชาชนสนใจ (Human Interest) เช่น ดาราภาพยนตร์ที่หนึ่งได้รับรางวัลหรือภาพยนตร์ที่ชนะการประกวดประจำปีนี้ การชนะการเลือกตั้งพรรคการเมือง ฯลฯ
8. เป็นเหตุการณ์ที่เด่นหรือสำคัญ (Prominence) เช่น การตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งของหัวหน้ารัฐบาล เช่น การประกวดขึ้นราคาน้ำมัน การเดินทางไปเยือนต่างประเทศของนายกรัฐมนตรี
9. เป็นเหตุการณ์ที่มีเงื่อนงำยากรู้ (Suspense) เช่น การแข่งขันฟุตบอลโลก การสอบสวนสืบสวนคดีฆาตกรรม ฯลฯ
10. เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากความเป็นจริง เป็นความก้าวหน้าทางวิชาการ (Progress) (Ralph, 1973)

ข่าวเป็นเหตุการณ์ที่เกิดใกล้ชิดกับบุคคล และเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจ ซึ่งจะต้องมีความรวดเร็วในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับเหตุการณ์และตัวบุคคล โดยแต่ละข่าวจะมีชื่อเรียกต่างกันไปแล้วแต่เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับข่าวนั้น ๆ เช่น ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวการเมือง ข่าววิชาการ เป็นต้น

การเผยแพร่ข่าวสารและข้อเท็จจริงไปยังประชาชน ผู้สนใจได้รับทราบข่าวสาร โดยมากจะผ่านทางสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

แหล่งข่าวและเหตุการณ์

ในการจัดการเรียนการสอนเรื่องข่าว เหตุการณ์ในปัจจุบัน แหล่งข่าวและเหตุการณ์ มีความสำคัญมาก เพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่ผู้เรียนจะได้รับข่าวเหตุการณ์ที่ถูกต้อง ซึ่งแหล่งที่มาของข่าวและเหตุการณ์ที่จะหาข่าวได้ก็มี

1. จากเอกสารของทางราชการ
  2. จากสื่อมวลชนซึ่งมีหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ นิตยสาร
- เป็นต้น
3. จากการสัมภาษณ์และข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้รับผิดชอบในเรื่องนั้น
  4. จากกิจกรรมโครงการข่าว เหตุการณ์ และวันสำคัญของโรงเรียน
  5. จากคำบอกเล่าของคนในท้องถิ่นหรือผู้อยู่ใกล้เคียง

จากแหล่งข่าวที่ผู้วิจัยได้แยกแยะออกมานี้จะเห็นว่าสื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ มีบทบาทมากที่สุดที่จะช่วยให้นักเรียนได้ทราบข่าวและเหตุการณ์ในปัจจุบัน สดดา อารังโชติ (2508) ได้กล่าวถึงคุณค่าของสื่อมวลชนในด้านการศึกษว่า วิทยุให้ทั้งความรู้ และความบันเทิง ให้เนื้อหาที่ทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ของโลก และช่วยให้เกิดความคิดและจินตนาการ โดยการเล่นปัญหาและความคิดเห็นต่าง ๆ ให้กว้างขวางขึ้น ส่วนโทรทัศน์เปรียบเหมือนครูคนที่สามของเด็ก นอกเหนือไปจากพ่อแม่และครูอาจารย์ ทั้งนี้เพราะโทรทัศน์สามารถนำข่าวสารและเรื่องราวซึ่งเป็นทั้งภาพและเสียงไปสู่ผู้รับได้ ช่วยให้ผู้รับรู้สึกเหมือนเลือกและแนะนำให้เด็กชมรายการที่ดี ๆ แล้ว โทรทัศน์ก็จะมีส่วนช่วยในการอบรมนิสัยที่ดีแก่เด็กได้ นอกจากนี้โทรทัศน์ยังช่วยเสริมบทเรียนและการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอีก สำหรับหนังสือพิมพ์ก็มีประโยชน์ในด้านช่วยให้ผู้อ่านมีความรู้กว้างขวาง ช่วยปลูกฝังให้เป็นคนรักการอ่าน และมีความกระตือรือร้นที่จะค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

ชาย อุลเดชประชารักษ์ (2511) ได้เปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างหนังสือพิมพ์ กับวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ ไว้ดังนี้

หนังสือพิมพ์	วิทยุและโทรทัศน์
1. เกือบเป็นหลักฐานได้ยั่งยืน	1. ฟังแล้วหมดไป
2. ใช้สอบข้อเท็จจริงได้แก้ไขได้	2. ทดสอบได้ยาก
3. อ่านเมื่อใดก็ได้ตามความสะดวก	3. รับได้เฉพาะเวลากำหนด
4. สามารถให้ข่าวละเอียดดีกว่า และติดตามข่าวได้เสมอ ถ้าหากมีเนื้อหาหนักก็ทำฉบับพิเศษได้	4. ทำไม่ได้เพราะติดขัดด้วยเวลา
5. เอกชนเป็นเจ้าของ ฉะนั้นจึงมีความคิดแตกต่างกันได้มาก	5. เป็นของส่วนราชการ ความเห็นจึงสอดคล้องไม่แตกต่างกัน
6. เปิดโอกาสรับความคิดเห็นและคำร้องทุกข์ของราษฎรได้มากกว่า	6. ทำไม่ได้มากกว่าเท่า

ข่าวหนังสือพิมพ์ยังมีคุณค่าด้านต่าง ๆ อีกคือ

1. ทันต่อเหตุการณ์ (up to date) เป็นคุณค่าที่ไม่มีหนังสือตำราอื่นใดทำได้เหมือน กล่าวคือ เสนอข่าวใหม่ ทันต่อเหตุการณ์ เช่น การค้นพบวิทยาการใหม่ จะปรากฏข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ ก่อนจะนำมารวบรวมพิมพ์เป็นหนังสือตำรา

2. ความเที่ยงตรง (Accurate) ข่าวต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์ผู้เขียนได้มาจากแหล่งเดิม (Primary Source) ย่อมจะมีความเที่ยงตรง หากผู้เขียนไม่บิดเบือน

3. ข่าวในหนังสือพิมพ์ จะหาอ่านจากหนังสืออื่นไม่ได้ นอกจากข่าวการเมืองและข่าวเหตุการณ์ทั่วไปแล้ว ก็ยังมีข่าวสังคม ข่าวเกี่ยวกับบุคคลต่าง ๆ และยังเป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับชีวประวัติได้อย่างดี

ไมตรี เจริญศิลป์ (2519) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของข่าวจากหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการศึกษาดังนี้

1. ช่วยให้เกิดความรู้กว้างขวางทันต่อเหตุการณ์ของโลก
2. ช่วยให้ทราบเรื่องราว สารคดีที่เกี่ยวกับความสำเร็จ ความพ่ายแพ้ของบุคคล

สำคัญต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งเป็นเรื่องปลุกย่อยนอกตำราเรียน

3. ข่าวอาชญากรรม เป็นตัวอย่างที่ดีในการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับศีลธรรม คุณธรรมและความประพฤติ เป็นประโยชน์ในการศึกษาพฤติกรรมของสังคม เป็นส่วนของการศึกษาด้านจิตวิทยา และช่วยสร้างทัศนคติในการดำรงชีวิตให้แก่เด็ก

4. เป็นอุปกรณ์การเรียนการสอนในห้องได้โดยตรง โดยเฉพาะการเรียนภาษาไทย โดยให้ผู้อ่านได้ศึกษา และตรวจจากข่าวที่น่าเสนอ นับเป็นบทเรียนที่ไม่มีในหลักสูตร

เพื่อให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์จากการอ่านหนังสือพิมพ์มากที่สุด Samuel Beekoff (1965) ได้เสนอกฎการอ่านหนังสือพิมพ์ไว้ดังนี้

1. พยายามหาเวลาอ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน
2. เลือกอ่านหนังสือพิมพ์ฉบับที่ดีที่สุด ซึ่งได้แก่ หนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวยุติธรรม อบรมและละเอียดละออ หน้าบรรณาธิการควรอย่างยิ่งที่ต้องอ่าน
3. เลือกอ่านเรื่องที่มีคุณค่า อย่าเลือกอ่านเฉพาะเรื่องราวที่สนใจเพียงอย่างเดียว
4. ข่าวและคอลัมน์ใดที่เห็นว่าสำคัญและน่าสนใจ ควรอุทิศเวลาอ่านให้มากกว่า เรื่องราวที่สำคัญและน่าสนใจรองลงมา
5. อ่านอย่างระมัดระวังและวินิจฉัยเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณและเหตุผล โดยเฉพาะเรื่องราวที่เกี่ยวกับการทำผิดกฎหมายและนโยบายการเมือง อย่าด่วนเชื่อข่าวโฆษณาชวนเชื่อทุกกรณี
6. วางตัวเป็นกลาง ไม่ลำเอียงในข่าวใด ๆ
7. ควรติดตามอ่านข่าวสำคัญให้ต่อเนื่องกัน เพื่อจะได้มีความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ตียิ่งขึ้น
8. ไม่ควรเชื่อข่าวทั้งหมดโดยสิ้นเชิง พยายามตรวจสอบข้อเท็จจริง จากหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น หรือจากสื่อมวลชนประเภทอื่นบ้างในบางโอกาส

จุดประสงค์ของการสอนข่าวและเหตุการณ์

ปัจจุบันอิทธิพลของสื่อมวลชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อเด็กมาก ทำให้เด็กได้รับข่าวสารและเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความสับสนขึ้นได้ การสอนข่าวและเหตุการณ์ จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นและสำคัญ ที่จะฝึกให้เด็กรู้จักแยกแยะวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ในระดับประถมศึกษาได้ จัดให้มีการเรียนการสอนข่าว และเหตุการณ์โดยบรรจุเนื้อหาไว้ในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งจัดให้มีการเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งนี้ เพื่อให้นักเรียนเป็นคนทันโลกทันเหตุการณ์ รู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยกำหนดเป็นหลักสูตรการสอนข่าวและเหตุการณ์ไว้ดังนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2

ความคิดรวบยอด	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา
<p>1. ข่าวและเหตุการณ์ช่วยให้เราทราบความเป็นไปและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว</p> <p>2. ข่าวได้มาจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งความจริงหรือคำโฆษณา จึงจำเป็นต้องมีวิจารณญาณในการรับฟัง</p>	<p>1. เล่าข่าวและเหตุการณ์ที่พบเห็นเองที่ได้รับฟังจากผู้อื่น จากวิทยุหรือโทรทัศน์ได้</p> <p>2. อ่านข่าวสั้น ๆ จากหนังสือพิมพ์ได้</p> <p>3. สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงจากคำโฆษณาและคำชักชวนได้</p> <p>4. สามารถวิเคราะห์ข่าวและเหตุการณ์</p>	<p>1. ข่าวและเหตุการณ์</p> <p>1.1 ข่าวและเหตุการณ์ที่พบเห็นเองในท้องถิ่น</p> <p>1.2 ข่าวและเหตุการณ์จากการบอกเล่าของผู้อื่น</p> <p>1.3 ข่าวจากวิทยุหรือโทรทัศน์</p> <p>1.4 ข่าวจากหนังสือพิมพ์</p> <p>1.5 การแยกแยะข้อเท็จจริงจากโฆษณาและคำชักชวน</p> <p>1.6 การวิเคราะห์ข่าวและเหตุการณ์</p>

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4

ความคิดรวบยอด	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา
<p>1. ข่าวและเหตุการณ์ช่วยให้เราทราบความเป็นไปและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว</p> <p>2. ข่าวได้มาจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งความจริงหรือคำโฆษณา จึงจำเป็นต้องมีวิจารณญาณในการรับฟัง</p>	<p>1. เล่าข่าวและเหตุการณ์ที่พบเห็นเองในท้องถิ่น</p> <p>2. เล่าข่าวและเหตุการณ์ที่รับฟังจากการบอกเล่าจากผู้อื่นได้ถูกต้อง</p> <p>3. การเล่าข่าวจากวิทยุหรือโทรทัศน์ที่ได้รับฟังหรือดูมาได้</p> <p>4. อภิปรายได้ว่าข้อความใดของข่าวน่าจะเป็นข้อเท็จจริง ข้อความใดเป็นข้อคิดเห็น ข้อความใดเป็นโฆษณา</p> <p>5. อ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์</p> <p>6. เปรียบเทียบเหตุผลในกรณีที่ข่าวจากแหล่งต่างๆ ขัดแย้งกันได้</p>	<p>1. ข่าวและเหตุการณ์</p> <p>1.1 ข่าวและเหตุการณ์ที่พบเห็นเองในท้องถิ่น</p> <p>1.2 ข่าวและเหตุการณ์จากการบอกเล่าของผู้อื่น</p> <p>1.3 ข่าวจากวิทยุหรือโทรทัศน์</p> <p>1.4 การแยกแยะข้อเท็จจริงจากโฆษณาและคำชักชวน</p> <p>1.5 ข่าวจากหนังสือพิมพ์</p> <p>1.6 การวิเคราะห์ข่าวและเหตุการณ์</p>

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

ความคิดรวบยอด	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา
<p>1. ข่าวและเหตุการณ์ช่วยให้เราทราบความเป็นไปและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว</p> <p>2. ข่าวอาจเป็นได้ทั้งข้อเท็จจริง ความคิดเห็น และคำโฆษณา การคิดอย่างรอบคอบในการฟังข่าวและเหตุการณ์ทำให้ได้ข่าวที่ถูกต้องและตรงตามความเป็นจริง</p>	<p>1. เล่าข่าวและเหตุการณ์ที่พบเห็นเองในท้องถิ่นได้</p> <p>2. เล่าข่าวและเหตุการณ์ที่ได้รับการบอกเล่าจากผู้อื่นได้ถูกต้อง</p> <p>3. เล่าข่าวที่ได้ฟังจากวิทยุหรือโทรทัศน์ได้</p> <p>4. อ่านข่าวและจากหนังสือพิมพ์และเล่าข่าวได้ถูกต้อง</p> <p>5. สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงจากความคิดเห็นและคำโฆษณาได้</p> <p>6. บอกวิธีเลือกฟังข่าวและเหตุการณ์ที่ตนถือปฏิบัติอยู่ได้</p> <p>7. บอกได้ว่าส่วนใดของหนังสือพิมพ์เป็นพาดหัวคอลัมน์</p> <p>8. สามารถรวบรวมและจัดลำดับข่าวเสนอในชั้นเรียนได้</p>	<p>1. ข่าวและเหตุการณ์</p> <p>1.1 ข่าวและเหตุการณ์ที่พบเห็นเองในท้องถิ่น</p> <p>1.2 ข่าวและเหตุการณ์จากการบอกเล่าของผู้อื่น</p> <p>1.3 ข่าวจากวิทยุหรือโทรทัศน์</p> <p>1.4 ข่าวจากหนังสือพิมพ์</p> <p>1.5 การแยกแยะข้อเท็จจริงจากโฆษณาและคำชักชวน</p> <p>1.6 การมีวิจารณ์ภายในการฟังและวิเคราะห์เหตุการณ์</p> <p>1.7 ส่วนต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์พาดหัวคอลัมน์ต่าง ๆ บทบรรณาธิการ</p> <p>1.8 การเสนอข่าวในชั้นเรียน</p>

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ได้อธิบาย
ขอบเขตเกี่ยวกับข่าวและเหตุการณ์เพิ่มเติม คือ

ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-2 หน่วยที่ 5 ข่าวและเหตุการณ์

คำอธิบาย

รวบรวมข่าว เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว จำแนกระหว่างข้อเท็จจริง
และความคิดเห็น อภิปราย เรียงลำดับเหตุการณ์ สรุปเป็นใจความสำคัญ แล้วนำเสนอโดย
การเล่า บรรยาย วาดภาพ เน้นความถูกต้อง และความทันสมัยของข่าว นำเอาเนื้อหา
จากข่าว ไปสัมพันธ์กับบทเรียนต่าง ๆ

เพื่อให้มีความสามารถในการแสวงหาข่าวสาร วิเคราะห์ข่าวสาร และนำข่าวสาร
ไปใช้ในการเรียนรู้

ระดับประถมศึกษาปีที่ 3-4 หน่วยที่ 8 ข่าวและเหตุการณ์

คำอธิบาย

ติดตาม รวบรวมข่าวสาร ที่น่าสนใจ และมีผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน
อภิปราย วิเคราะห์ แยกแยะว่าเป็นข้อเท็จจริง หรือไม่ สรุปข่าวและข้อคิดเห็นอันเป็น
ประโยชน์ที่ได้จากข่าว แสดงความคิดเห็นถึงประโยชน์ของการติดตาม รับฟังข่าวสารต่าง ๆ
ติดตามและแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน

เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการรวบรวมข่าวสาร วิเคราะห์ข่าว และ
เห็นคุณค่าในการติดตามข่าวสาร นำข้อคิดจากข่าวสารมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6 หน่วยที่ 11 ข่าวและเหตุการณ์

คำอธิบาย

สังเกต ศึกษา รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ ของชุมชนหรือ
จังหวัดในด้านเศรษฐกิจ การศึกษา การสาธารณสุข การเมืองข่าวสังคมทั่วไป จากแหล่ง
ข่าวต่าง ๆ วิเคราะห์ อภิปราย คิดจำแนก สรุปเน้นความรู้ หรือหลักการที่จะนำมาใช้
ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และหลักการพัฒนาเพื่อปรับปรุงชุมชน หรือจังหวัดของตน แสดง
ความรู้สึกที่มีต่อความรู้ ความคิดที่กว้างขวาง ที่ได้จากการติดตามวิเคราะห์ข่าว ปฏิบัติตนใน

ทางแลกเปลี่ยนวิเคราะห์ข่าวสาร ข่าวสารกันอยู่เสมอ

สังเกต รวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับความก้าวหน้าทางด้านการศึกษาในปัจจุบัน วิเคราะห์ผลกระทบที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตนและสังคม ความรู้และเจตคติที่มีต่อความเจริญรุดหน้าดังกล่าวเลือกใช้และปรับตนได้เหมาะสม

เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการสังเกต ศึกษารวบรวม ข้อมูล วิเคราะห์ สรุปข่าว รายงาน และเห็นคุณค่าของการติดตาม วิเคราะห์ ข่าวสารต่าง ๆ

หลักสูตรข่าวและเหตุการณ์ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระดับมีความคล้ายคลึงกันส่วนที่ต้องการให้ผู้เรียนบังเกิดคือ ความสามารถในการแยกแยะข้อเท็จจริง จากข่าว ข้อคิดเห็น และคำโฆษณา ตลอดจนรู้จักรับฟังข่าวอย่างมีวิจารณญาณ คือ รังับแล้วสามารถตัดสินใจได้ ถูกต้องว่าเป็นความจริงหรือไม่เพื่อฝึกให้ผู้เรียน เป็นคนมีเหตุผลในการฟังข่าว (มโนล รัตนศิลา ณ ภูเก็ต, 2526)

การสอนข่าวและเหตุการณ์เป็นรูปแบบหนึ่งที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญทำให้นักเรียนได้ความรู้ ประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยการเรียนรู้ และทำความเข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว รวมทั้งทัศนคติ ค่านิยม ที่จะได้รับจากประสบการณ์ของข่าวและเหตุการณ์ ซึ่งมีจุดหมายของการเรียนรู้ข่าว และเหตุการณ์ ดังนี้

1. เพื่อขยายความรู้ในด้านข่าว
2. ฝึกทักษะในการอ่านข่าว
3. ให้รู้จักเลือกข่าวจากแหล่งต่าง ๆ
4. เพื่อส่งเสริมให้รู้จักเลือกผู้เขียนข่าวและแหล่งข่าว
5. เพื่อพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหา เมื่อพบข้อขัดแย้งหรือข้อผิดพลาดของข่าว
6. เพื่อเพิ่มความสามารถในการแยกแยะข้อเท็จจริง กับความคิดเห็น

ข้อเท็จจริง ที่สำคัญและไม่สำคัญ หลักการที่ถาวร และแนวโน้มชั่วคราว

7. สามารถสรุปได้ถูกต้อง ในสิ่งที่เป็นหลักการที่สำคัญ
8. เสริมสร้างประชาธิปไตย
9. กระตุ้น ความเป็นพลเมืองดี
10. รู้คุณค่าและมีมนุษยสัมพันธ์ (Cartwright, 1967)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดขอบข่ายของเนื้อหาที่จัดสอนข่าวและเหตุการณ์ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ไว้ดังนี้

แผนการจัดเนื้อหาในการเรียนการสอนข่าวและเหตุการณ์

ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6
1. ข่าวและโรงเรียน	1. ข่าวบ้านและโรงเรียน	1. ข่าวบ้านและโรงเรียน	1. ข่าวบ้านและโรงเรียน	1. ข่าวบ้านและโรงเรียน	1. ข่าวบ้านและโรงเรียน
2. ข่าวในท้องถิ่น	2. ข่าวในท้องถิ่น	2. ข่าวในท้องถิ่น	2. ข่าวในท้องถิ่น	2. ข่าวในท้องถิ่น	2. ข่าวในท้องถิ่น
3. ข่าวในราชสำนัก	3. ข่าวในราชสำนัก	3. ข่าวในราชสำนัก	3. ข่าวในราชสำนัก	3. ข่าวในราชสำนัก	3. ข่าวในราชสำนัก
	4. ข่าวราชการ	4. ข่าวราชการ	4. ข่าวราชการ	4. ข่าวราชการ	4. ข่าวราชการ
		5. ข่าวในชุมชน	5. ข่าวในชุมชน	5. ข่าวในชุมชน	5. ข่าวในชุมชน
		6. ข่าวเศรษฐกิจ (ในชุมชน)	6. ข่าวเศรษฐกิจ (ในชุมชน)	6. ข่าวเศรษฐกิจ (ในชุมชน)	6. ข่าวเศรษฐกิจ (ในชุมชน)
			7. ข่าวต่างประเทศ	7. ข่าวต่างประเทศ	7. ข่าวต่างประเทศ
			8. ข่าวสำคัญทั่วไป (ข่าวทั่วโลก)	8. ข่าวสำคัญทั่วไป	8. ข่าวสำคัญทั่วไป

ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6
				9. ชาวต่าง ประเทศที่มี ความ สัมพันธ์กับ ประเทศ ไทย	9. ชาวต่าง ประเทศที่มี ความ สัมพันธ์กับ ประเทศ ไทย 10. ชาว เศรษฐกิจ และสังคม 11. ชาวการ เมือง

(กรมวิชาการ, 2533)

กระบวนการเรียนการสอนข่าวและเหตุการณ์

การสอนข่าวและเหตุการณ์เป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้รู้จัก
การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้นักเรียนได้ความรู้
ประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยการเรียนรู้ และยังเป็นการปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้องที่
มีต่อสังคม ตลอดจนฝึกความรับผิดชอบ และเป็นการพัฒนาทักษะในการแสดงออกของนักเรียน
ตามความเหมาะสม ดังนั้นกระบวนการเรียนการสอนข่าวและเหตุการณ์จะต้องสนองความ
มุ่งหมาย ดังที่ ชูศรี สนิทประชากร (2527) กล่าวไว้คือ

1. เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักสนใจและติดตามข่าวและเหตุการณ์ทั้งใกล้และไกลตัว
2. เพื่อฝึกให้เด็กสามารถใช้ข้อมูลเพื่อการหาเหตุผลวิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ
ได้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ควรทำ อะไรไม่ควรละเว้น ซึ่งจะนำไปเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

3. เพื่อฝึกทักษะการพูด การค้นคว้าและการรวบรวม
4. เพื่อส่งเสริมการแสดงออกของเด็ก เช่น การแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก นึกคิดที่จะนำโยงไปใช้กับชีวิตประจำวัน
5. เพื่อฝึกความรับผิดชอบในการที่ได้รับมอบหมายให้ไปค้นคว้า รวบรวมและ รายงาน
6. เพื่อส่งเสริมความสนใจพิเศษของเด็ก เพราะข่าวและเหตุการณ์จะมีเรื่อง ที่นอกเหนือไปจากบทเรียนตามปกติ
7. เพื่อปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้องต่อสังคมให้กับเด็ก
8. เพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำงานกับเพื่อน เป็นการฝึกการทำงานร่วมกัน
9. เพื่อให้เข้าใจธรรมชาติและความสัมพันธ์ของมนุษย์ ได้อย่างถูกต้อง
10. เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจ และเห็นความเปลี่ยนแปลงของสังคมตลอดเวลา และมองสังคมในสภาพที่เป็นจริง
11. เพื่อฝึกการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

การสอนข่าวและเหตุการณ์ในระดับชั้นประถมศึกษาชั้น การเรียนการสอนแต่ละชั้น จะแตกต่างกันไปตามสภาพความพร้อมและประสบการณ์ของนักเรียน ซึ่งพบว่านักเรียนชั้น ป.1-2 สามารถอ่านข่าวสั้นจากหนังสือพิมพ์ หรือเล่าข่าวที่พบเห็นสั้น ๆ ได้ แต่นักเรียนใน ระดับ ป.3-4 สามารถอ่านข่าวที่ยาวกว่าชั้น ป.1 และ 2 ได้ ส่วนในชั้น ป.5-6 นักเรียน สามารถรายงานข่าวปากเปล่าได้ เพราะว่าการสอนข่าวในชั้นประถมที่สูงขึ้น ย่อมต้องผ่าน ชั้นตอนที่เป็นพื้นฐานมาแล้ว การที่นักเรียนเล่าข่าวปากเปล่าได้ แสดงว่านักเรียนมีความ สามารถในการอ่าน ฟัง และจับใจความที่สำคัญได้แล้ว ดังนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของ หลักสูตร จึงมีความจำเป็นต้องเลือกกิจกรรมที่จะใช้ในการสอนข่าวและเหตุการณ์ให้ เหมาะสม

ในการสอนข่าวและเหตุการณ์ ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอรูปแบบการสอน ข่าวและเหตุการณ์ ไว้เป็นแนวทางเพื่อให้ครูผู้สอนได้นำไปประยุกต์ใช้ในการสอนข่าวและ เหตุการณ์ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวการสอนข่าวและเหตุการณ์ที่คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการ จัดทำในรูปโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพครูประถมศึกษา ที่จัดทำเป็นชุดฝึกอบรมด้วย ตนเอง ได้เสนอกระบวนการเรียนการสอนข่าวและเหตุการณ์ไว้ 5 ขั้นตอนดังนี้

1. การเตรียมข่าวและเหตุการณ์

- 1.1 ผึกและเตรียมทักษะในการอ่านและฟังข่าว
- 1.2 กำหนดงานเดี่ยวหรือให้ทำงานเป็นกลุ่ม ควรเน้นการทำงานกลุ่มของ

นักเรียนให้มาก

- 1.3 อธิบายวิธีเลือกข่าวและเหตุการณ์จากแหล่งข่าว
- 1.4 สมาชิกในกลุ่มหาข่าวมาเสนอต่อกลุ่มเพื่อพิจารณาคัดเลือกข่าว
- 1.5 มอบหมายให้สมาชิกในกลุ่มทำหน้าที่หมุนเวียนกันออกไปทำหน้าที่

รายงานข่าว

- 1.6 การเลือกข่าวควรเป็นข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนและการ

ดำเนินชีวิต

- 1.7 การมอบหมายงานควรคำนึงถึงความสามารถและทักษะทางภาษา

ของนักเรียน

- 1.8 แหล่งข่าว ได้แก่ สื่อมวลชนต่าง ๆ และเหตุการณ์ในท้องถิ่น

2. การเสนอข่าวและเหตุการณ์

- 2.1 เสนอข่าวโดยออกมารายงานด้วยการอ่านหรือบอกเล่า
- 2.2 เสนอข่าวโดยการจัดป้ายนิเทศ
- 2.3 เสนอข่าวโดยการบรรยายประกอบภาพหรือสิ่งต่าง ๆ
- 2.4 นำหัวข้อข่าวจากหนังสือพิมพ์ 3 ฉบับมาเปรียบเทียบกัน

3. ชักถามและอภิปราย

3.1 เมื่อรายงานข่าวจบแล้ว เพื่อนนักเรียนผู้ฟังข่าวจะซักถามข้อมูล เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับข่าว

3.2 ครูควรฝึกวิธีตั้งคำถาม นักเรียนมักจะถามข้อมูลที่เน้นความรู้ ความจำ ควรฝึกให้ตั้งคำถามแบบอื่น ๆ เพิ่มเติม

3.3 ครูใช้กลวิธีเร้าใจให้เด็กร่วมใช้กิจกรรม เช่น แบ่งกลุ่ม ซักถาม จับฉลาก โต้วาทิ

- 3.4 ครูทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการมากกว่าเป็นผู้ซักถามเสียเอง

- 3.5 นักเรียนอาจมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ครูต้องฝึกการยอมรับการ

โต้แย้ง

3.6 ครูควรเชื่อมโยงประเด็นของข่าว เข้าสู่เนื้อหาของบทเรียนที่ เกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์และสรุป
  - 4.1 สถานการณ์คืออะไร แหล่งข่าวมาจากหลายแหล่งหรือแหล่งเดียว
  - 4.2 ข่าวเชื่อถือได้เพียงใด
  - 4.3 มีสาเหตุมาจากอะไร
  - 4.4 เกิดผลกระทบต่อใครบ้าง
  - 4.5 ได้ข้อคิดจากข่าวอย่างไรบ้าง
5. การประเมินผล
  - 5.1 การสังเกต
  - 5.2 การร่วมกิจกรรม
  - 5.3 การซักถาม
  - 5.4 ผลงานที่จัดแสดง
  - 5.5 การทดสอบ

(โอกาส ตรีปัญญา, 2528)

กระบวนการเรียนการสอนข่าวและเหตุการณ์ 5 ขั้นตอนตามที่กล่าวมาแล้วนั้น นักเรียนจะมีโอกาสพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน กล่าวคือ ขั้นตอนการเตรียมข่าวและเหตุการณ์ ซึ่งเริ่มตั้งแต่การหาข่าวก็ฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ ในการเรียนและการทำงาน เป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การเลือกข่าวก็จะเป็นการฝึกให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และใช้วิจารณญาณในการเลือกข่าวออกมารายงานได้อย่างมีเนื้อหาสาระ การรายงานข่าวจะฝึกให้นักเรียนกล้าและมั่นใจในการแสดงออก ซึ่งเป็นการสร้างบุคลิกภาพที่ดีต่อไป การซักถามและอภิปรายนั้นได้สร้างคุณธรรมอันเป็นพื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตย และสอนให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ส่วนขั้นตอนสุดท้ายคือการวิเคราะห์และสรุปข่าว ทำให้นักเรียนได้ทราบข่าวข่าวนั้นมีประโยชน์หรือโทษต่อตนเองและสังคมอย่างไร ทั้งนี้เพื่อเตรียมรับสถานการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้น

การสอนข่าวให้กับนักเรียนเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องฝึกทักษะต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น รวมทั้งต้องพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนให้มีลักษณะที่ดี ซึ่งจำเป็นสำหรับการเรียนข่าวและ

เหตุการณ์ บุคลิกภาพที่ครูต้องฝึกให้เกิดกับนักเรียนในการเรียนข่าว ดังที่ আহวัง ล่าญญ์ (2533) ได้กล่าวถึงไว้ดังนี้

1. การเป็นคนช่างสังเกต รู้จักคิด พิจารณาว่าเหตุการณ์ใดควรจะเสนอเป็นข่าวให้ผู้อื่นรับรู้ รู้จักติดตามหาแหล่งข่าวด้วยตนเองได้อย่างรวดเร็วถูกต้อง

2. การเป็นคนมีความอยากรู้อยากเห็น ไม่เป็นคนพอใจอยู่กับรายงานที่มีอยู่แหล่งเดียว มีความกระตือรือร้นในการหาแหล่งข่าวเพิ่มเติม ติดตามข่าวที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3. การเน้นคนที่มีความรู้ มีการติดตามความเคลื่อนไหวของวิทยาการใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อประโยชน์ในการติดตามข่าว เสนอข่าวได้ถูกต้อง รวดเร็ว สามารถอธิบาย ทำนายเหตุการณ์ล่วงหน้าได้ และสามารถใช้ความรู้ในการชี้แจงทำความเข้าใจในเรื่องข่าวให้กับผู้ฟังได้ถูกต้อง

4. การเป็นคนที่มีความอดทนต่อความยากลำบากในการทำงาน การที่ต้องติดต่อประสานงานกับผู้อื่นตลอดเวลา อดทนต่อความยุ่งยาก การเขียนรายงานอย่างต่อเนื่อง การหาข่าวที่ไม่เป็นเวลา

5. การเป็นคนที่มีความรับผิดชอบต่อข่าวที่นำมาเสนอ กล้าเผชิญหน้ากับบุคคล และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เมื่อมีการต่อต้านไม่โยนความรับผิดชอบในการเสนอข่าวที่เกิดขึ้นจากการที่ตนเองนำเสนอไปให้ผู้อื่น

6. การเป็นคนที่มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นคนที่รู้จักติดต่อกับบุคคลต่าง ๆ ได้ ซึ่งจะช่วยให้การหาข่าวสะดวกรวดเร็ว ได้ข่าวที่ถูกต้อง

7. การเป็นคนที่มีจิตใจเป็นกลาง รายงานข่าวที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง ไม่รายงานข่าวโดยการบิดเบือนข่าว เพราะมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับตนเองหรือพรรคพวก ยอมรับความจริงอย่างมีเหตุผล

ประโยชน์ของการเรียนการสอนข่าวและเหตุการณ์

ข่าวและเหตุการณ์มีความสำคัญและจำเป็นมากที่จะต้องให้มีการเรียนการสอนขึ้น เพราะสิ่งต่าง ๆ บนโลกที่อยู่รอบตัวเราจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งบางครั้งการเปลี่ยนแปลงนั้นจะส่งผลกระทบต่อถึงตัวเรา และการดำรงชีวิตในสังคมเป็นอันมาก ถ้าบุคคลในสังคมปรับตัวไม่ทันก็อาจดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างไม่สงบสุขได้ จึงจำเป็นมากที่จะต้องให้

บุคคลในสังคมได้เรียนรู้ข่าวและเหตุการณ์อยู่ประจำซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนรู้สภาพการณ์ปัญหาและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นสามารถปรับตัวให้เข้ากับเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลงได้ง่ายขึ้น

2. ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข ตระหนักในความจริงที่ว่าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นอนิจจัง ไม่เที่ยงแท้แน่นอน ควรกระทำแต่ความดี เชื่อในกฎแห่งกรรม คือทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

3. ทำให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักใช้เหตุผล มีวิจารณญาณ เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ รู้จักกลั่นกรองหาข้อเท็จจริง ไม่หลงเชื่อคำโฆษณา หรือข่าวที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง รู้จักเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น

4. ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จริยศึกษา คุณสมบัติที่ต้องการเน้นไปในตัว เพราะจากข่าวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นย่อมมีจริยศึกษาแฝงอยู่ เช่น ข่าวอุบัติเหตุ รถชนซึ่งเกิดจากความประมาท ขาดสติ ความอดทน เป็นต้น

5. ทำให้ผู้เรียนสามารถป้องกันแก้ไขล่วงหน้าเป็นเขาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ถ้าได้รับข่าวล่วงหน้า เช่น นอทราบข่าวน้ำจะท่วม ก็เตรียมขนย้ายสิ่งของเครื่องใช้ ชุดคุณธบายน้ำ หรือเมื่อทราบข่าวว่าจะมีพายุเกิดขึ้นก็ไม่ออกไปจับปลาในทะเล

6. ทำให้ผู้เรียนขยันหมั่นเพียรและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ มีความสนใจ รู้จักรับฟังรายงานต่าง ๆ จากสื่อมวลชน และรู้จักอภิปรายแสดงความคิดเห็น สรุปสาระสำคัญและแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตได้ (มนัส รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2526)

สรุปแล้วการสอนข่าวและเหตุการณ์ สามารถทำให้นักเรียนพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. นักเรียนสามารถสร้างเสริมประสบการณ์ ความรอบรู้อยู่เสมอ
2. นักเรียนเป็นคนรู้จักรับผิดชอบ
3. ทำให้เป็นผู้รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
4. ทำให้เป็นคนมีเหตุผล
5. ฝึกการใช้ภาษาไทย
6. ทำให้นักเรียนเป็นคนกล้าแสดงออกในทางที่ถูกที่ควร
7. ทำให้นักเรียนรู้จักใช้คำถาม

8. ฝึกให้นักเรียนเป็นผู้คิดที่ดี
9. ทำให้นักเรียนเป็นคนกล้าตัดสินใจ
10. ทำให้นักเรียนเป็นผู้รู้จักใช้เวลา
11. ทำให้นักเรียนรู้จักเตรียมรับสถานการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นในสังคม
(บุญส่ง ลอยสุวรรณ, 2527)

ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนข่าวและเหตุการณ์

การเรียนรู้เรื่องข่าวและเหตุการณ์เป็นสิ่งจำเป็นมาก จึงได้มีการจัดให้มีการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาทุกชั้น เพื่อฝึกนิสัยให้นักเรียนเป็นผู้ที่ชอบศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข่าวและเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในชุมชนและสังคมอย่างสม่ำเสมอ จนเป็นผู้ที่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลก สามารถปรับตัวเองให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางนวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นอย่างดี ถึงขนาดให้มีกิจกรรมข่าวเหตุการณ์ ในช่วงคาบแรกของการเรียนในชั้นต่าง ๆ แต่สภาพปัจจุบันโรงเรียนบางแห่งยังดำเนินการเรียนการสอนข่าวและเหตุการณ์ยังไม่เต็มที่ อันเนื่องมาจากประสบปัญหาดังนี้

1. ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ไม่เห็นความสำคัญของข่าวและเหตุการณ์ เนื่องจากขาดประสบการณ์การใช้ประโยชน์และเหตุการณ์สำคัญในชีวิตประจำวัน ทำให้ขาดการรับฟังข่าวเหตุการณ์สำคัญจากวิทยุ โทรทัศน์ และอ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์ แต่ให้ความสนใจกับรายการบันเทิงจากสื่อมวลชนเพียงอย่างเดียว

2. ขาดแหล่งข่าวที่จะนำมารายงานได้เนื่องจาก

- 2.1 ปัญหาในด้านหนังสือพิมพ์บางครั้งให้ข่าวไม่ตรงกัน ในที่กั้นตารจะขาดแคลนหนังสือพิมพ์ และนักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในการสรุปข่าวจากหนังสือพิมพ์

- 2.1.1 ปัญหาด้านวิทยุและโทรทัศน์ เนื่องจากบางสถานที่รับฟังไม่ชัด วิทยุบางทางโทรทัศน์ไม่ชัด

- 2.1.2 ผู้ปกครองไม่สนับสนุนให้การให้นักเรียนฟังวิทยุหรือชมรายการโทรทัศน์

- 2.2 นักเรียนไม่สามารถหาข่าวและเหตุการณ์ที่พบเห็นเองในท้องถิ่นมารายงานได้

- 2.3 นักเรียนขาดความรับผิดชอบในการหาข่าว

- 2.4 นักเรียนขาดทักษะในการรวม เลือก และจับประเด็นสำคัญของข่าว
3. นักเรียนมีทักษะการอ่าน เขียน พูด ฟัง ไม่ดีพอที่จะทำกิจกรรมนี้
  4. นักเรียนขาดความมั่นใจในการแสดงออก
  5. การจัดกิจกรรมใช้เวลาเนิ่นนานเกินไป และไม่สอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียนใน
ระดับชั้น
  6. วิธีการสอนข่าวและเหตุการณ์ ผู้สอนขาดแนวทางในการใช้กิจกรรมที่จะทำให้
นักเรียนมีส่วนร่วมสนุกสนาน
  7. ใช้เวลาในการสอนข่าวและเหตุการณ์ไปสอนวิชาอื่น ๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนแบบอุปนัย

นวรรตน์ คิริโชติ (2521) ได้ศึกษาผลของวิธีสอนแบบอุปนัยและนिरนัยต่อผล
การเรียนรู้แนวคิดทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 และศึกษาความแตกต่าง
ระหว่างเพศในการเรียนรู้แนวคิดทางคณิตศาสตร์ ผลปรากฏว่าผลการเรียนรู้แนวคิดทาง
คณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยและนिरนัยไม่แตกต่างกัน และผลการเรียน
ระหว่างนักเรียนหญิงและนักเรียนชายก็ไม่แตกต่างกัน

สมใจ แท้บริสุทธิ์กุล (2524) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียนรู้เรื่องคำพ้องเสียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยวิธีสอนแบบอุปนัยและ
นिरนัย ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบอุปนัย ไม่
แตกต่างจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้รับการสอนแบบนिरนัย คือ ไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05
และผลสัมฤทธิ์ของความวิตกกังวลในเนื้อหาของกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบอุปนัย ไม่แตกต่างกับกลุ่ม
ที่ได้รับการสอนแบบนिरนัย คือ ไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ลูจันต์ ขวณชื่น (2526) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านฉันทลักษณ์ใน
การเขียนบทร้อยกรอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเรียนด้วยวิธีนिरนัยและอุปนัย

พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องฉันทลักษณ์ในการเขียนบทร้อยกรองของนักเรียนแตกต่างกัน ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01 แต่ความสามารถด้านเนื้อหาและการใช้ภาษาในการเขียนบทร้อยกรองไม่แตกต่างกัน ที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ลักขณา วรณวิกรล (2526) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วนและรูปเรขาคณิตของชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ด้วยวิธีสอนแบบอุปนัย กับวิธีสอนแบบนิรนัยพบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบนิรนัยและอุปนัยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเศษส่วนและรูปเรขาคณิตแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

บุญล้อม ไชยสิงห์ (2530) ได้ศึกษาเปรียบเทียบวิธีสอนแบบอุปนัยและนิรนัย ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ด้านมโนทัศน์ ในวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เซต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบอุปนัย และที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบนิรนัย มีผลสัมฤทธิ์ด้านมโนทัศน์ในวิชาคณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกัน

เพิ่มเกียรติ ขมวัฒนา (2531) ได้ทดลองใช้หลักสูตรเพื่อประเมินคุณภาพหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยการเขียนโปรแกรมภาษาโลโก้ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แนวคิดและฝึกทักษะคณิตศาสตร์ ตลอดจนทดสอบวิธีสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตร โดยเลือกวิธีสอน 3 วิธี คือ วิธีสอนแบบนิรนัย แบบอุปนัย และแบบผสม ผลปรากฏว่าวิธีสอนและระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ไม่มีผลต่อคะแนนเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์และคะแนนแนวคิดทางคณิตศาสตร์

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวิจารณญาณ

เสน่ห์ ศิริสวัสดิ์ (2526) ได้สร้างชุดการฝึกการฟังอย่างมีวิจารณญาณในภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการฟังอย่างมีวิจารณญาณด้วยการใช้ชุดการสอนและวิธีสอนแบบปกติ พบว่าชุดการสอนฝึกการฟังอย่างมีวิจารณญาณที่สร้างมีเกณฑ์ 90/90 และกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ในการฟังอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

สมนึก พวงกลิน (2530) ได้ศึกษาผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและสมรรถภาพการอ่านเร็วของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับการสอนด้วยคู่มือครู พบว่ากลุ่มทดลองมีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และมีสมรรถภาพการอ่านเร็วสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05

มณี ปิประทุม (2530) ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ระหว่างนักเรียนที่ได้รับกิจกรรมส่งเสริมการอ่านระหว่างนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง ต่ำ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มทดลองที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและต่ำ ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01 และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนข่าวและเหตุการณ์

ประเสริฐ ชนุรวาท (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาประสิทธิภาพการสอนข่าวและเหตุการณ์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการวิจัยไปวางแผนปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลการวิจัยพบว่าครูส่วนใหญ่เห็นว่าการสอนข่าวและเหตุการณ์ไม่สำคัญ จึงไม่ได้สอนตามแผนการสอน กำหนดการสอนและตารางสอน ครูไม่ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนกล้าแสดงออก ทำให้นักเรียนขาดประสบการณ์ที่จะต้องฝึกฝนด้านการพูด การฟัง การซักถาม และการแสดงความคิดเห็น

พัชรินทร์ พัฒนาคัคคี (2528) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการสอนข่าวและเหตุการณ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า ความคิดรวบยอดด้านความมีวิจารณญาณและความสนใจต่อข่าวและเหตุการณ์ ของนักเรียนที่ครูสอนตามแผนการสอนปกติกับที่ครูสอนด้วยแผนการสอนที่สร้างจากระบบการสอนที่พัฒนาขึ้น มีความแตกต่าง

กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และนักเรียนที่ครูสอนด้วยระบบการสอนข่าวและเหตุการณ์ที่พัฒนาขึ้น กับนักเรียนที่ครูสอนตามแผนการสอนปกติ มีการเรียนรู้โดยมีขั้วนิยม เลขคณิตของคะแนนก่อนสอนและหลังสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

พจนา ทรัพย์สมาน (2533) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการสอนข่าวและเหตุการณ์ โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามแผนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษพบว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนข่าวและเหตุการณ์ โดยใช้วิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีพฤติกรรมการมีวิจาร์ณญาณต่อข่าวและเหตุการณ์ ดีกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนตามแผนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนข่าวและเหตุการณ์ โดยใช้วิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และกลุ่มที่ได้รับการสอนตามแผนของกระทรวงศึกษาธิการ มีความคงทนของพฤติกรรมการมีวิจาร์ณญาณแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

เกตุแก้ว ลาวัญญุติ (2534) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความเข้าใจในการเรียนและความสนใจในการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนข่าวและเหตุการณ์ด้วยวิธีสอนปกติ กับวิธีที่มีการเสริมแรงบวกโดยวางเงื่อนไขกลุ่ม ผลการศึกษพบว่า นักเรียนที่เรียนข่าวและเหตุการณ์ด้วยวิธีสอนที่มีการเสริมแรงบวก โดยการวางเงื่อนไขกลุ่มกับที่เรียนด้วยวิธีสอนปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียนข่าวและเหตุการณ์ด้วยวิธีสอนที่มีการเสริมแรงบวก โดยวางเงื่อนไขเป็นกลุ่ม กับที่เรียนด้วยวิธีสอนปกติมีความสนใจในการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

งานวิจัยต่างประเทศ

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนแบบอุปนัย

กินเนส (Gwyneth, Elaine Britton, 1969) ได้ทดลองเปรียบเทียบการสอนระบบเสียงภาษาอังกฤษในเด็กระดับเกรด 2 โดยใช้วิธีการสอนแบบอุปนัยกับวิธีการสอนแบบนรนัย ผลจากการเปรียบเทียบคะแนนผลการสอนทั้งสองกลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

เออร์เบิร์ต (Herbert, 1970) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการลอนรูปแบบการสร้างประโยคภาษาอังกฤษ กับนักศึกษาผู้ใหญ่ที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ 2 โดยใช้วิธีสอนแบบอุปนัยและนิรนัย ผลการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของวิธีสอนทั้งสองแบบไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

มารีน (Marine, 1977) ได้ศึกษาเปรียบเทียบวิธีสอนมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์โดยใช้วิธีสอนแบบอุปนัยและแบบนิรนัยที่มีการให้ตัวอย่าง แตกต่างกัน 4 วิธี คือ

- แบบที่ 1 สอนแบบนิรนัยโดยให้เฉพาะตัวอย่างทางบวก
- แบบที่ 2 สอนแบบนิรนัยโดยให้ตัวอย่างทางบวกและตัวอย่างทางลบ
- แบบที่ 3 สอนแบบอุปนัยโดยให้เฉพาะตัวอย่างทางบวก
- แบบที่ 4 สอนแบบอุปนัยโดยให้ทั้งตัวอย่างทางบวกและตัวอย่างทางลบ

ผู้รับการทดลองจะได้รับการสอนมโนทัศน์ในวิชาเรขาคณิต 8 มโนทัศน์ คือ มโนทัศน์เกี่ยวกับรูปหลายเหลี่ยม สี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน มัชฐานของรูปสามเหลี่ยม จุดสัมผัสร่วมภายนอกของวงกลมสองวง มุมภายในวงกลม มุมประชิดรูปหลายเหลี่ยมคล้ายและโค้งปิดอย่างง่าย ผลการทดลองปรากฏว่า ในมโนทัศน์ที่เกี่ยวกับรูปหลายเหลี่ยมคล้ายจุดสัมผัสร่วมภายนอกของวงกลมสองวง มุมภายในวงกลม และสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน กลุ่มที่ได้รับตัวอย่างทางบวกเพียงอย่างเดียวทางบวกและตัวอย่างทางลบ และยังพบว่าวิธีสอนแบบนิรนัยส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู่มโนทัศน์ได้ดีกว่าวิธีสอนแบบอุปนัยอย่างมีนัยสำคัญ

ฟานเดรเยอร์ (Fandreyer, 1984) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการสร้างมโนทัศน์ในวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องสัดส่วนและความคล้าย โดยใช้วิธีสอนแบบอุปนัยและแบบนิรนัยที่มีลำดับขั้นของการสอนที่แตกต่างกันสามแบบคือ

1. วิธีสอนแบบนิรนัยที่มีโครงสร้างคือ ให้คำจำกัดความ ทดลอง และฝึกฝน
2. วิธีสอนแบบอุปนัยที่มีโครงสร้างคือ ทดลอง ให้คำจำกัดความ และฝึกฝน
3. วิธีสอนแบบอุปนัยที่มีโครงสร้างคือ ทดลอง ฝึกฝน และให้คำจำกัดความ

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 7 ผลการทดลองปรากฏว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบนิรนัยที่มีโครงสร้างคือ ให้คำจำกัดความ ทดลอง และฝึกฝน มีผลสัมฤทธิ์ในการสร้างมโนทัศน์สูงกว่าวิธีสอนอีก 2 แบบ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังพบว่าวิธี

สอนแบบนิรนัยที่มีโครงสร้างดังกล่าวทำให้นักเรียนเข้าใจคำจำกัดความและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาได้ดีกว่าวิธีสอนอีก 2 แบบ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวิจารณญาณ

นอยส์ (Noyce, 1971) ได้ศึกษาถึงผลการจัดสอนโดยใช้การสื่อสารเป็นเครื่องจูงใจ (Persuasive Communication) ในการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งได้แก่ ทักษะเหล่านี้คือ (ก) ความสามารถในการรู้ว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อ (ข) ความสามารถในการรู้ถึงเทคนิคการเขียนจูงใจผู้อ่าน (ค) ความสามารถในการวิเคราะห์โต้แย้ง (ง) ความสามารถในการนิยามถึงหลักฐานของเรื่องที่อ่าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นปีที่ 4 จำนวน 4 ห้องเรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยได้ทดลองสอนในวิชาสังคมศึกษา และสอนกลุ่มทดลองด้วยตนเอง ส่วนกลุ่มควบคุมจัดสอนตามปกติ ผลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่านักเรียนเกี่ยวกับการใช้การสื่อสารเป็นเครื่องจูงใจมีผลในการพัฒนาทักษะความสามารถในการรู้ว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อหรือไม่ และการนิยามถึงหลักฐานของสิ่งที่อ่าน จากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการอ่านทั่วไปกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะที่ไม่เหมือนกัน

เอลิน (Elmo, 1981) ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบการเรียนเกี่ยวกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มโดยมีผู้แนะนำ เพื่อหาว่าวิธีใดจะดีที่สุดที่จะทำให้เกิดวิจารณญาณในการอ่าน โดยสุ่มนักเรียนระดับ 8 มา 120 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 60 คน ผลการวิจัยพบว่าผลการเรียนของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในกลุ่มทดลองนักเรียนจะมีแนวโน้มในด้านความคิดวิจลนัยเข้าใจคัมภีร์มากกว่ากลุ่มควบคุม

วิลเลียม (William, 1981) ได้ศึกษาเรื่องพัฒนาการในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับ 3-6 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษานักพัฒนาการทางด้านการคิดอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สร้างเครื่องมือเกี่ยวกับการคิดการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนระดับ 3-6 และสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินเกี่ยวกับการคิดการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า แบบทดสอบที่สร้างขึ้นสามารถพัฒนาด้านการคิด การอ่าน

อย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการอ่านสามารถประเมินได้ และขบวนการพัฒนาด้านการคิดการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสามารถกำหนดแน่นอนได้

อีเทลแมน (Edelman, 1986) ได้มีการศึกษาทดลองวิธีการจัดกลุ่มอภิปรายที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยศึกษากับนักเรียนเกรด 4 และเกรด 5 โดยใช้เวลานานกว่า 1 เดือน พบว่า การใช้โปรแกรมการสอนนี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีนัยสำคัญ ของพฤติกรรมทั้งของครูและนักเรียน ความดีในการพูดของครูลดลง ขณะเดียวกันความดีในการพูดของนักเรียนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีอัตราการอ้างหลักฐานเพิ่มมากขึ้นในการสรุปของนักเรียน

กุต (Guth, 1987) ได้ศึกษาในด้านของหลักสูตรการเรียนการสอน มีการเปรียบเทียบหลักสูตรทัศนศิลป์สองแบบ คือ ขอบข่ายของทัศนศิลป์และศิลปะการแสดงกับทักษะการคิดแบบวิจารณญาณ โดยจะศึกษาจากครูและนักเรียนจากโรงเรียนประถมศึกษา 5 โรงเรียน ในรัฐซานติเอโก พบว่า ไม่มีข้อแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ระหว่างหลักสูตรทั้งสองแบบในการจัดประสบการณ์ เพื่อที่จะพัฒนาทักษะในการพูดและการฟัง

